HERMANN HESSE

Ağaçlar

Türkçesi
Zehra Aksu Yılmazer

2.
BASKI

Hermann Hesse 1877'de Almanya'nın Calw kasabasında doğdu. Ailesinin ısrarı üzerine 1891'de Maulbronn'daki İlahiyat Okulu'na başladıysa da oradaki sert, baskıcı eğitime uyum sağlamayı reddederek yaklaşık altı ay sonra Calw'a geri döndü. 1904'te yayımlanan ilk romanı *Peter Camenzind*'e kadar bir şair olarak tanındı. Birinci Dünya Savaşı sırasında İsviçre'ye yerleşti ve militarizmi, milliyetçiliği eleştiren savaş karşıtı yazılar yayımladı. Çoğu otobiyografik öğeler taşıyan romanlarında doğu mistisizmi, Budizm, insan doğasının ikiliği, idealizm, kolektif bilinç gibi temalar yer aldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman okurlar arasındaki tanınırlığı hızla arttı. Kendini gerçekleştirme ve Doğu mistisizmi gibi konulara artan ilgi, 60'ların ve 70'lerin İngilizce konuşan ülkelerindeki gençler arasında okunmaya başlanmasına neden oldu. 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Hesse şiirleri, romanları, politik makaleleri, öyküleri, denemeleri ve eleştiri yazılarıyla 20. yüzyılın en çok okunan yazarları arasına girdi. 1962'de İsviçre'nin Montagnola kasabasında ölen yazarın en bilinen eserleri arasında *Siddhartha*, *Demian*, *Bozkırkurdu*, *Narziss ve Goldmund*, *Doğu Yolculuğu* ve *Boncuk Oyunu* yer alır.

HERMANN HESSE

Ağaçlar

Kolektif Kitap - 135

Ağaçlar

Özgün Adı
Bäume

© Kolektif Kitap, 2018
© Hermann Hesse, 1984

ISBN: 978-605-2205-25-9

Derleyen: Volker Michels
Türkçesi: Zehra Aksu Yılmazer, 2018
Yayına Hazırlayan: Tevfik Turan, Eda Çaça
Sayfa Düzeni: Semih Büyükkurt
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol

1. Baskı, Aralık 2018, İstanbul
2. Baskı, Ocak 2019, İstanbul
Sertifika No: 25574

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216 - Topkapı, İstanbul - 0212 613 11 12
Sertifika No: 12491

kolektif. kitap, bilişim ve tasarım ltd. şti.

Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Cad. No: 26/5 - Beyoğlu, İstanbul
www.kolektifkitap.com - info@kolektifkitap.com - T: 0212 252 89 30 - F: 0212 243 96 39

Bu kitabın hakları Suhrkamp Verlag'dan alınmıştır.
Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez. Tüm hakları saklıdır.

HERMANN HESSE

Ağaçlar

Türkçesi
Zehra Aksu Yılmazer

içindekiler

Ağaçlar *11*

Kalbim Sizi Selamlar *13*

Paskalya Arifesi *14*

Yaşlı Mor Kayın *15*

Hareket ve Dinginliğin Uyumu *21*

Çiçekli Dal *24*

Yeniden Doğuş Mucizesi *26*

Bahar Gecesi *28*

Kestane Ağaçları *29*

Rüya *35*

Şeftali Ağacı *36*

Çiçek Çiçek *40*

Münzevi ve Mücadeleci *41*

Yoğun Bir Güç ve Tutku *42*

Huş Ağacı *43*

Kestane Ormanında Mayıs *44*

Karaormanlar *47*

Köksüz *49*

Günce Yaprağı *51*

Ihlamur Çiçekleri *53*

Yaşlı Bir Ağaca Ağıt *57*

Berduşlar Hanı *63*

Tezatlar *64*

Rüzgârlı Gece *68*

Küçük Patika *70*

Eski Bir Çiftlik Evinde Yaz Öğlesi *74*

Eylülde Ağıt *75*

Bremgarten Köşkü'nde *76*

Doğanın Biçimleri *77*

Sonbaharda Ağaç *79*

Budanmış Meşe *80*

Güney'in Yalnız Evladı *81*

"Bir Manzara Tasviri"nden *82*

Solgun Yaprak *90*

Kum Saati ile Solgun Yaprak Arasında *91*

Siste *94*

Kırık Bir Dalın Gıcırtısı *95*

Geç Sonbaharda Gezgin *96*

Kaynakça *99*

Ağaçlar

Ağaçlar hep en etkileyici vaizler olmuştur benim için. Ormanlar ve korularda halklar ve aileler halinde yaşayan ağaçlara hayranım ben. Tek başına duran ağaçlara daha da hayranım. Yalnız insanlar gibidir onlar. Şu ya da bu zaaftan ötürü sıvışıp giden münzeviler gibi değil, yalnızlaşmış büyük insanlar gibi, Beethoven ve Nietzsche gibidirler. Tepelerinde uğuldar dünya, kökleri sonsuzluğa uzanır ama sonsuzlukta kaybolup gitmez, var güçleriyle tek bir şey için, onlara özgü, onlarda içkin yasayı yerine getirmek, büyüyüp serpilmek, varlıklarını ortaya koymak için çabalarlar. Hiçbir şey daha kutsal, hiçbir şey daha mükemmel değildir güzel, güçlü bir ağaçtan.

Bir ağaç kesildiğinde ve çıplak, ölümcül yarasını güneşe gösterdiğinde, gövdesinden geriye kalan o ak kütüğünden, o mezar taşından tüm tarihi okunabilir: Yaş halkaları ve yumrularında birebir yazılıdır tüm mücadeleler, tüm acılar, tüm hastalıklar, tüm mutluluk ve serpilişler, kurak yıllar, bereketli yıllar, savuşturulmuş saldırılar, atlatılmış fırtınalar. Ve her köylü çocuğu bilir en sık yaş halkalarının en sert, en iyi odunda olduğunu, dağların tepelerinde, her daim tehlike altında en yok edilemez, en güçlü, en mükemmel ağaçların büyüdüğünü.

Tapınaktır ağaçlar. Onlarla konuşmayı, onları dinlemeyi bilen hakikati öğrenir. Öğretiler ve reçeteler vaaz etmez onlar, münferit şeylere aldırmadan hayatın kadim yasasını söylerler.

Ağaç der ki: Bir cevher, bir kıvılcım, bir düşünce gizlidir içimde, ebedi hayatın canıyım ben. Eşsizdir ebedi ananın bendeki bu cesur çabası ve eseri, eşsizdir endamım, tenimdeki

damarlar, eşsizdir tepemdeki yaprakların en küçük oyunu ve kabuğumdaki en ufak yara izi. Bana özgü eşsizlikte ebediyeti şekillendirmek ve göstermektir görevim.

Ağaç der ki: Gücüm güvenden gelir. Atalarımı hiç bilmem, her yıl benden doğan binlerce evladımı bilmem. Tohumumun sırrını yaşarım sonuna dek, başka tasam yoktur benim. Tanrı'nın içimde olmasına güvenirim. Uğraşımın kutsallığına güvenirim. Ben bu güvenle yaşarım.

Üzgün olduğumuzda ve hayata katlanamadığımızda bir ağaç şöyle konuşabilir bizimle: Sus! Bak bana! Yaşamak kolay değil, yaşamak zor değil. Bunlar çocuksu düşünceler. Bırak konuşsun içindeki Tanrı, o zaman susacaklar. Yolun seni anandan ve yurdundan uzaklaştırdığı için endişelisin. Ama attığın her adım, her yeni gün seni anana yaklaştırır. Orası ya da şurası değildir yurdun. Yurt ya içindedir ya da hiçbir yerde.

Yollara düşme özlemiyle kederlenir yüreğim, akşamları rüzgârda uğuldayan ağaçları duyduğumda. Sessizce, uzun uzun dinlerseniz, bu özlemin esası da anlamı da çıkar ortaya. Sanıldığı gibi acıdan kaçıp gitme arzusu değildir bu. Yurda, ananın belleğine, hayatın yeni kıssalarına duyulan özlemdir. Eve götürür insanı. Her yol eve götürür, her adım doğumdur, her adım ölümdür, her mezar anadır.

Böyle uğuldar ağaç, çocuksu düşüncelerimizden ürktüğümüz akşam vakitlerinde. Ağaçların düşünceleri uludur, uzun soluklu ve sakin, ömürlerinin de bizimkinden daha uzun olması gibi. Onları dinlemediğimiz sürece bizden daha bilgedir ağaçlar. Ama onlara kulak vermeyi öğrendiğimizde, düşüncelerimizin tam da o uçuculuğu, o çocuksu telaşı benzersiz bir coşku kazanır. Ağaçları dinlemeyi öğrenen, ağaç olmayı arzulamaz artık. Kendisi dışında başka bir şey olmayı arzulamaz. Yurt budur. Mutluluk budur.

Kalbim Sizi Selamlar*

Kalbim sizi selamlar, siz sadık ağaçlar,
Yücesiniz, güçlüsünüz hâlâ,
Âşıkken ilk hayallerimi bir zamanlar
Saklamıştım gecenizin koynunda.

Duyarım, fısıldar uğultunuzda,
Çocukken söylediğim o şarkılar,
Severler ayışığıyla kaynaşmayı da
Gündüzün gürültüsünde ürker, korkarlar.

Size de selam olsun, siz ürkek şarkılara,
Hatırlatırsınız bana o güzel günleri
Güller ve leylakların mutluluğuyla
Sevdiceğime topladığım o ilk buketi.

Ne tatlıdır tınınız, çağrınız ne derin,
Narin baharın taze yeşili gibi,
Uyanan dalların üzerinden
Neşeyle geçerken tarlakuşları.

O gün bugündür şarkılarım,
Ne öyle tatlıydı, ne de derin
Acıyla yankılayıp durdu
Tınısını, ışığını ilk aşkın.

* Başlıksız şiir. Yıldızlı başlıklar derleyene aittir.

Paskalya Arifesi

Gün kasvetli, orman karlı hâlâ
Çıplak ağaçta karatavuk şakır:
Baharın nefesi korkuyla titrer,
Arzuyla kabarır, ağırlaşır acıyla.

Öyle sessiz, öyle küçükler ki çayırda
Çiğdem öbekleri, menekşe yuvaları,
İnce, bilmediğim bir koku havada,
Ölüm kokar, şenlik kokar burası.

Tomurcukların ağlamaktan kör gözleri,
Alçak gökyüzü ürkünç bir yakınlıkta,
Ve bahçelerin, tepelerin hepsi
Birer Getsemani ve Golgota.

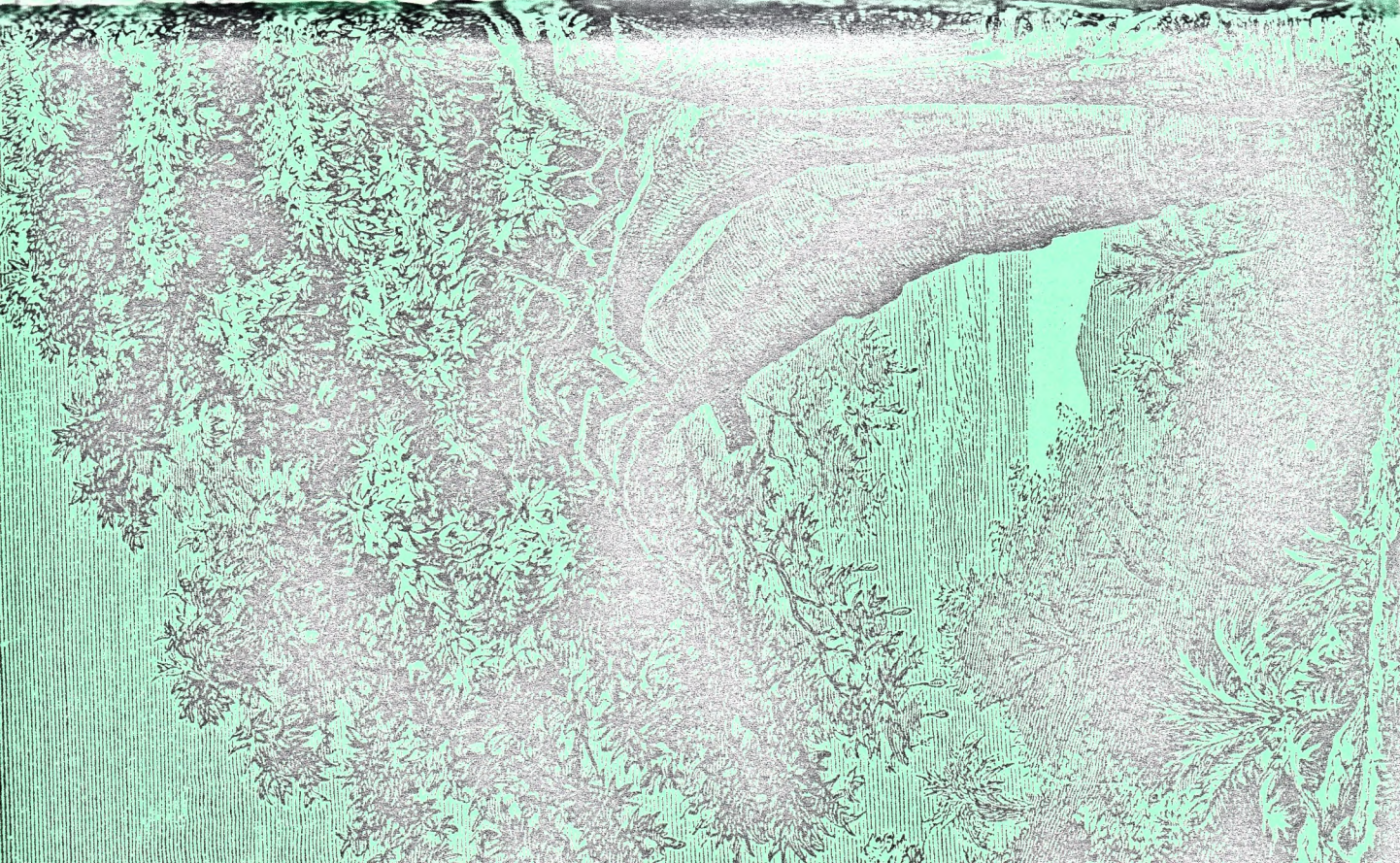

Yaşlı Mor Kayın*

Büyücek bir parktı, çok geniş değildi ama derindi, içinde görkemli karaağaçlar, akçaağaçlar ve çınarlar, kıvrımlı yürüyüş yolları, körpe bir çam korusu ve bir sürü bank vardı. Aralarda güneşli, aydınlık çimenlikler uzanıyordu, bunların bazıları boş bırakılmıştı, bazıları da yuvarlak çiçek tarhlarıyla süslüydü ve bu iç açıcı, sıcacık, ferah çimenlik alanın ortasında tek başına duran iki büyük ağaç göze çarpıyordu.

Bunlardan biri bir salkımsöğüttü. Gövdesinin etrafı daracık bir tahta bankla çevriliydi ve yerlere sarkan ipeksi incelikteki yorgun dalları o kadar uzun ve sıktı ki, daima gölgeli ve loş ama buram buram sıcak bir çadır ya da tapınak gibiydi dalların altı.

Diğer ağaç ise, çayırda söğütten alçak bir çitle ayrılan heybetli bir mor kayındı. Uzaktan koyu kahverengi, hemen hemen siyah görünüyordu. Fakat yanına yaklaştığınızda ya da altında durup yukarıya baktığınızda, dışa bakan dalların güneş ışığıyla örülü tüm yaprakları, kilise pencerelerindeki gibi sessiz, vakur alazlarla yanan sıcak, kızıl bir ateşle usul usul parlıyordu. Yaşlı mor kayın o büyük bahçenin en meşhur, en çarpıcı güzelliğiydi ve hemen dikkat çekiyordu. Aydınlık çayırın orta yerinde tek başına, kopkoyu yükseliyordu, mavi gökyüzüne uzanan güzel kavisli yusyuvarlak tepesiyle parkın her yerinden görülebilecek kadar uluydu; gökteki mavilik ne kadar parlak ve göz kamaştırıcıysa, bu mavilikte dinlenen tepetacı da o kadar siyah ve vakurdu. Mor kayın hava durumuna, günün saatine göre çok farklı görünürdü. Ne kadar güzel olduğunu bildiği, boşuna diğer ağaçlardan uzakta, mağrur ve tek başına durmadığı her halinden belliydi. Böbürlenip kabarıyor, her şeye tepeden bakarak başını göğe uzatıyordu. Bahçede türünün tek örneği olduğunu, kardeşsiz

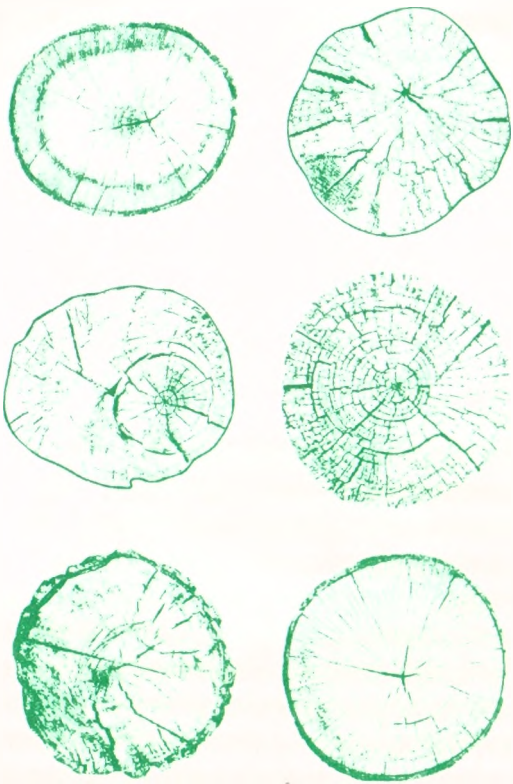

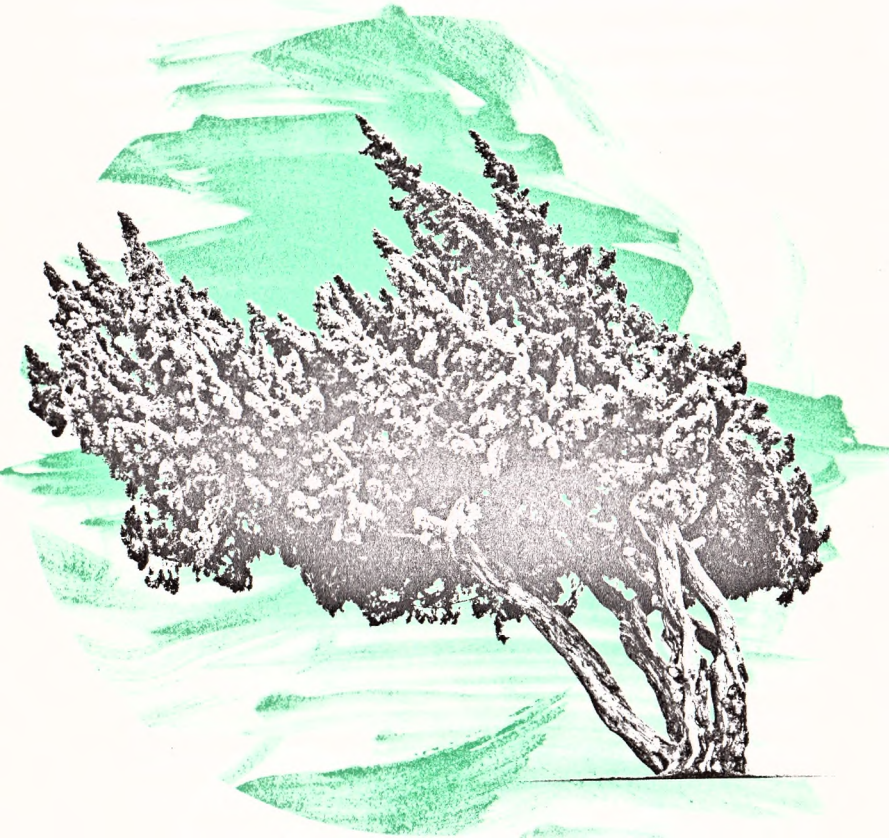
kaldığını da çoğu zaman biliyordu sanki. O vakit uzaktaki ağaçlara bakıyor, eksiklik, özlem duyuyordu. Sabahları güzelliğinin doruğundaydı; akşamlara, güneş kızıllaşana kadar da sürerdi bu, ama sonra âdeta birdenbire sönerdi, bulunduğu yere gece başka yerlere göre bir saat önce çökerdi sanki. Ama en tuhaf, en kasvetli göründüğü zamanlar yağmurlu günlerdi. Diğer ağaçlar nefes alırken, gerinip uzanır, daha açık bir yeşille sevinç içinde gümrahlaşırken o yalnızlığında ölü gibi durur, tepeden tırnağa siyaha kesilirdi. Titremese de görülürdü üşüdüğü, ortalık yerde böyle yapayalnız durmaktan utanç ve rahatsızlık duyduğu.

Titizlikle düzenlenmiş bu bakımlı park eskiden kuralcı bir sanat eseriydi. Sonra, insanların uzun bekleyişlerden, özenle bakmaktan, kesip biçmekten bıktığı, büyük zahmetlerle yeşillendirilen park ve bahçeleri artık arayıp sormadığı bir dönem gelince, ağaçlar kaderlerine terk edilmişti. Ağaçlar aralarında dostluk kurmuş, onları dünyadan soyutlayan sanatsal rollerini unutmuşlar, o zor zamanlarda eski yurtlarını, ormanı hatırlamışlar, birbirlerine yaslanmış, kollarıyla sarılmış ve destek olmuşlardı. Cetvelle çizilmişe benzeyen patikaları gümrah yapraklarıyla gizlemişler, kökleriyle kendilerine doğru çekerek bereketli toprağa dönüştürmüşler, tepelerini birbirine dolayıp iç içe geçmişler, aralarındaki boşluğu daha düz gövdelerle, daha açık renk yapraklarla dolduran, çorak toprağı fethederek gölgelerle, dökülen yapraklarla kara, yumuşak ve verimli kılarak yosunların, otların, küçük çalıların da artık kolayca büyümesini sağlayan bir ağaç halkının kendi korumaları altında canla başla serpildiğini görmüşlerdi.

Bir süre sonra geri gelen insanlar eski parkı dinlenmek ve eğlenmek için kullanmak istediler, ama o artık küçük bir ormana dönüşmüştü. İnsanlar durumu kabullendi. İki sıra halinde uzanan çınar ağaçları arasındaki yolu eski haline döndürseler de, aslında sadece gümrah ormanın içine dar, kıvrımlı patika-

lar açmakla, fundalarla kaplı kayranlara çim ekmekle ve güzel yerlere yeşil banklar koymakla yetindiler. Ve meşeleri muntazaman diken, budayıp kafalarına göre şekillendirenlerin torunları o meşelere çocuklarıyla birlikte misafirliğe geldiler ve ağaçlı yolların bakımsız kaldığı o uzun dönemde, içinde güneşin ve ayın dinlendiği, kuşların cıvıldadığı, insanların düşüncelere dalabildiği, düş kurabildiği ve arzularını yaşayabildiği bir ormana dönüşmesine sevindiler.

Hareket ve Dinginliğin Uyumu*

Fırtınalı, yağmurlu günler gelmeden, kurak ilkbaharımız sürerken, üzüm bağımın henüz kazmadığım toprağının bir köşesinde ateş yaktığım yere sık sık uğruyordum. Bahçeyi çeviren alıçların orada yıllar içinde bir kayın ağacı büyümüştü; ormandan uçup gelen bir tohumdan filizlenen bu ağaç ilk başta küçücük bir fidandı, onun orada kök salmasına bir süre gönülsüzce göz yummuştum, zira alıçlara üzülüyordum ama sonra bu inatçı kış kayını öyle güzel serpilip büyüdü ki, sonunda onu kabullendim, şimdiyse gürbüz bir ağaççık artık ve bugün benim için iki kat daha değerli, çünkü komşu ormanda en sevdiğim ağaç, görkemli yaşlı kayın, kısa süre önce kesildi, testereye vurulan gövdesinin parçaları sütun blokları gibi heybetli yatıyor şimdi ormanda. Benim küçük ağacım da muhtemelen o kayının evladı.

Hep sevindirmiş ve etkilemiştir beni küçük kayın ağacımın yapraklarını inatla sıkı sıkıya tutması. Her şey çoktan çıplaklaştığında, aralık, ocak, şubat ayında bile taşır kayınım solgun yapraktan giysisini; fırtına çekiştirir her tarafını, üzerine kar yağar, karlar eriyip akar sonra, cılız yaprakları, ilk başta koyu kahverengiyken, giderek açılır, incelir, ipeksileşir ama ağaç bırakmaz onları, körpe tomurcuklarını korumak zorundadır. Sonra bir gün, her ilkbaharda, her defasında beklenenden daha geç bir zamanda, birdenbire değişir ağaç, eski yapraklarını döker, onların yerine su yüklü, körpe tomurcuklarını kuşanır. Bu kez ben de tanık oldum bu dönüşüme. Yağmurun doğayı yeşillendirip tazelemesinin hemen ardından, nisan ortalarında bir öğleden sonraydı; o yıl guguk kuşunu henüz duymamış, çayırlarda henüz nergis görmemiştim. Daha birkaç gün önce, kuvvetli kuzey rüzgârında burada durmuş, soğuktan titreyerek yakamı kaldırmış,

kayının haşin rüzgârda istifini hiç bozmamasını ve bir yaprakçığını bile vermemesini hayranlıkla izlemiştim; inatla, cesaretle, sertçe direnmiş, sararmış eski yapraklarına sahip çıkmıştı ağaç.

Ve şimdi, bugün, ılık, durgun ateşimin başında durup odun kırarken gördüm: Çok hafif, yumuşak bir esinti çıktı, nefes gibiydi ve onca zaman tutunan o yaprakların yüzlercesi, binlercesi dayanmaktan yorularak, inatlaşmaktan, yiğitlenmekten yorularak sessizce, hafifçe, istekle uçuşup gitti. Beş altı ay sımsıkı tutunup direnen yapraklar sıradan bir esintiye, hafif bir nefese birkaç dakika içinde yenik düştü, çünkü zamanı gelmişti, çünkü o zorlu direnişe artık gerek kalmamıştı. Uçuşup savrulmuşlardı, gülümseyerek, olgunlukla, savaşmadan. İncelip hafiflemiş küçücük yaprakları uzaklara sürükleyemeyecek kadar zayıftı esinti, sessiz bir yağmur gibi toprağa ağdı yaprakları ve tomurcuklarının birkaçı daha şimdiden açılıp yeşillenen ağaççığın dibindeki otları ve yolu kapladı. Bu şaşırtıcı ve dokunaklı gösteri ne anlatıyordu bana? Ölümü mü, kış yapraklarının kolay, istekli ölümünü mü? Hayatı mı, ansızın uyanan iradeyle kendilerine yer açan tomurcukların arzu ve sevinç dolu gençliğini mi? Hüzünlü müydü, şenlendirici mi? Bana, bu ihtiyara, yapraklar gibi benim de kendimi hafifçe toprağa bırakmam gerektiğinin işareti miydi bu, gençlerin ve güçlülerin yerini belki de işgal ettiğimi söyleyen bir uyarı? Yoksa kayın yaprakları gibi sonuna kadar inatla ayakta kalmam, daha sonra, doğru anda vedalaşmak kolay ve keyifli olsun diye direnmem, dayanmam için bir çağrı mıydı? Hayır, her rüyet gibi, yüce ve ebedi olanın ifşası, örtüşen tezatların gerçeğin potasında eriyip birleşmesiydi sadece, bir anlam taşımıyor, bir uyarıda bulunmuyordu ama her şey anlamına geliyordu, varlığın sırrıydı ve güzeldi, görebilen için mutluluktu, anlamdı, armağan ve keşifti, Bach'la dolu bir kulağın, Cézanne'la dolu bir gözün olduğu gibi. Yaşadığım deneyimde bu isimler ve yorumlar yoktu, onlar ancak sonradan geldi, deneyimin kendisi

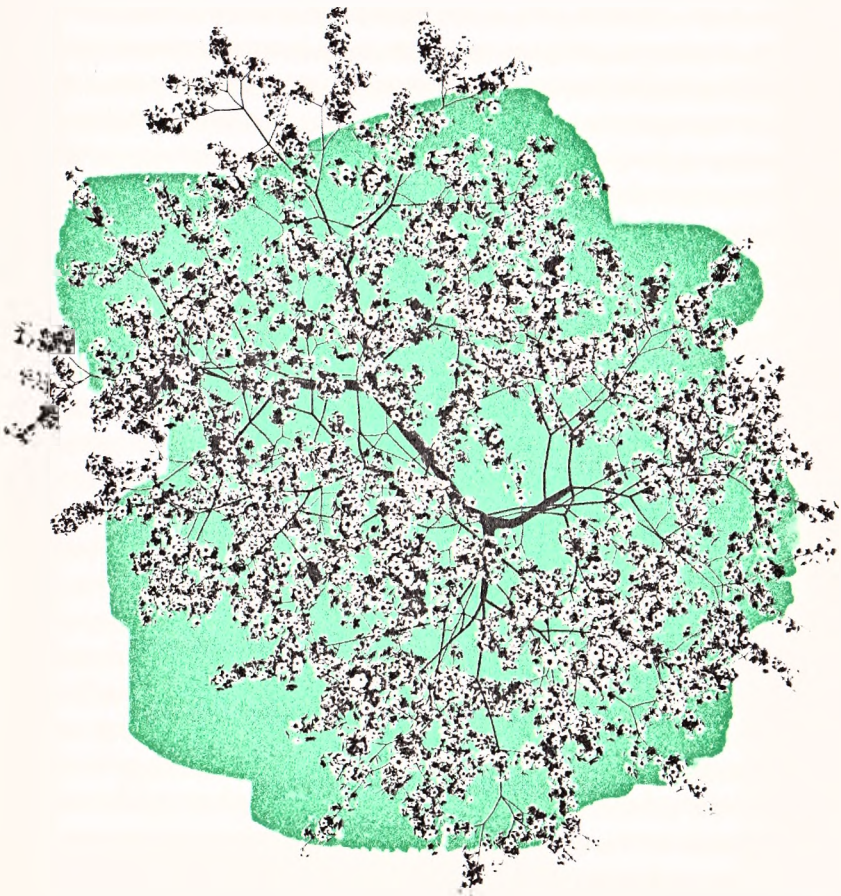
ise sadece tezahür, mucize ve sırdı, hem güzel hem vakur hem hoş hem de acımasız.

Aynı yerde, alıçların orada, kayın ağacının yakınında, her taraf artık yeşile kestiğinde ve paskalya günü ormanımızda guguk kuşunun ilk ötüşü duyulduğunda, ilkbahardan yaza sıçrayışı hazırlayan o ılık ve nemli, değişken, rüzgâr kıpırtılı fırtına günlerinden birinde, meselden hiç aşağı kalmayan bir manzarayı seyrederken seslendi bana büyük sır. Ağır bulutlarla kaplı olsa da, vadinin filizlenen yeşiline güneşin cırtlak bakışını fırlatmaktan geri durmayan gökyüzünde büyük bir bulut tiyatrosu sahneleniyordu, rüzgâr sanki dört bir yandan esiyor ama güneydoğusu ağır basıyordu. Huzursuzluk ve tutkudan mürekkep güçlü bir gerilimle yüklüydü hava. Ve gösterinin orta yerinde, ansızın görüş alanıma bir ağaç giriverdi yine; güzel, genç bir ağaç, komşu bahçede yeni yapraklanmış bir kavak. Esnek, esintili sivri tepesiyle roket gibi fırlıyordu havaya, kısa rüzgâr molalarında bir servi gibi sımsıkı kapanıyor, şiddetlenen rüzgârın tarayıp birbirinden ayırdığı yüzlerce ince dalını hararetle sallıyordu. Bu muhteşem ağacın tepetacı hafif pırıltılar saçan fısıltılı yapraklarıyla sağa sola devriliyor, sonra şaha kalkıyor, gücüne, yemyeşil gençliğine sevinerek coşuyor, terazinin dili gibi usulca konuşarak dalgalanıyordu; kâh cilveleşir gibi geri çekiliyor, kâh inatla öne atılıyordu (çok sonra aklıma geldi ki, bu oyunu yıllar önce bir şeftali dalında pürdikkat izlemiş, "Çiçekli Dal" şiirimde anlatmıştım).

Çiçekli Dal

Hep bir sağa bir sola
Salınır çiçekli dal rüzgârda,
Hep bir aşağı bir yukarı
Salınır yüreğim çocuk gibi
Arasında aydınlık, karanlık günlerin
Arasında istemenin, vazgeçişin.

Ta ki çiçekler uçuşuncaya
Dal meyveyle doluncaya,
Ta ki usanıp yüreğim çocukluktan
Huzura erip sonunda
İtiraf edinceye kadar: Zevkliydi, boşuna değildi
Hayatın o huzursuz oyunu.

Yeniden Doğuş Mucizesi*

Uzaktaki boz ormanın taze yeşil, neşeli bir parıltısı var birkaç günden beri; bugün tahta köprünün orada yarı yarıya açmış ilk çuhaçiçeğini gördüm; nemli ve berrak gökyüzünde düş kuruyor yumuşak nisan bulutları ve henüz sürülmemiş geniş tarlalar öyle parlak kahverengi ki, ılık havaya öyle istekli uzanıyorlar ki, döllenmeye, filizlenmeye, suskun güçlerini binlerce yeşil tohumla, boy atan otlarla göstermeye, hissetmeye ve bahşetmeye can atıyorlar sanki. Her şey beklemede, her şey hazırlık içinde, her şey ince ince, şefkatle dürten bir oluş heyecanıyla düş kurmakta, filizlenmekte tohum güneşe, bulut tarlaya, körpe otlar havaya doğru. Yıllardır bu vakitlerde, sanki özel bir anda yeniden doğuşun mucizesini keşfedecekmişim gibi, sanki bir kere de ben, bir saat boyunca, gücün ve güzelliğin doğuşunu kendi gözlerimle görüp kavrayacakmışım gibi, hayatın topraktan nasıl gülerek fışkırdığına, genç iri gözlerini ışığa nasıl açtığına bizzat tanık olacakmışım gibi sabırsızlık ve özlemle pusuda beklerim. Yıllardır kokularıyla, sesleriyle yanımdan geçip gider mucize, sevilerek, tapınılarak ve de anlaşılmadan; oradaydı işte, ama geldiğini görmedim, tohumun kabuğunu çatlattığını, ilk ince kaynağın ışıkta titreştiğini görmedim. Birdenbire çiçeklenir her yer, parlak yapraklarla ya da köpüksü beyaz püsküllerle ışıldar ağaçlar, kuşlar sevinç içinde güzel kavisler çizer sıcak mavilikte. Ben görmemiş olsam da mucize gerçekleşmiştir, ormanlar kubbelenir, uzak doruklar çağırır, zamanı gelmiştir artık çizme ve çanta, olta ve kürekle donanmanın, gençliğin tüm duyularıyla sevinmenin bu seferki her zamankinden daha güzel olacak diye ve sanki her seferinde daha da hızla geçip gider zaman... Eskiden, henüz oğlan çocuğuyken ben, ne kadar da uzundu, sonsuzca uzundu ilkbahar!

Ve vakit elverirse, keyfim de yerindeyse, nemli çayıra uzanırım ya da ilk bulduğum sağlam ağaca tırmanırım, dallarda sallanır, tomurcukların rayihasını, taze reçinenin kokusunu içime çekerim, tepemdeki dalların ağını, yeşilin ve mavinin birbirine karıştığını görür, uyurgezer gibi sessizce adım atarım çocukluğumun kutsal bahçesine. Oraya bir kez daha girivermek, ilk gençliğin berrak sabah havasını solumak ve bir kez daha, kısa bir an, dünyayı Tanrı'nın elinden çıktığı gibi, gücün ve güzelliğin mucizesinin bizzat bizde gerçekleştiği çocukluğumuzdaki gibi görmek öyle nadir, öyle enfes bir duygudur ki.

O zamanlar ağaçlar neşeyle, inatla yükselirdi havaya, o zamanlar bahçede nergisler ve sümbüller ışıl ışıl bir güzellikle açardı, henüz pek tanımadığımız insanlar bize nezaketle, şefkatle yaklaşırdı, çünkü pürüzsüz alınlarımızda, bizim hiç bilmediğimiz ve büyümenin telaşıyla istemeden, farkına varmadan yitirdiğimiz tanrısallığın soluğunu hissederlerdi hâlâ. Nasıl da yaramaz, nasıl da ele avuca sığmaz bir oğlandım ben, küçüklüğümden beri ne çok kaygılandı babam benim için, anam ne çok korktu, ne çok göğüs geçirdi benim yüzümden! Yine de, benim alnımda da vardı Tanrı'nın parıltısı, baktığım her şey güzel ve canlıydı, düşüncelerimde ve düşlerimde, hiç de dindarca olmasalar da, melekler, mucizeler ve masallar kol kola gezerdi.

Bahar Gecesi

Kestane ağacında rüzgâr
Tüylerini kabartır uyku mahmuru,
Sivri çatılardan damla damla sızar
Alacakaranlık ve ayışığı.

Serin çeşmeler çağıldar
Akar durur girift efsanelerle,
Kuledeki saat on çanları
Hazırlanır çalmaya törenle.

Issız sessizliğinde bahçelerin
Ay pırıltılı ağaçlar uyuklar
Kubbeli tepelerinde uğuldar
Derin soluğu güzel rüyaların.

Kararsızca bırakırım elimden
Çalmaktan ısınmış kemanımı,
Şaşarım enginlerine mavi doğanın,
Düş kurar, özlem duyar, susarım.

Kestane Ağaçları

Bir süre yaşadığımız her yer, ancak orayla vedalaştıktan epey sonra belleğimizde biçim kazanır ve hiç değişmeyen bir imgeye dönüşür. Orada bulunduğumuz ve her şey gözümüzün önünde olduğu sürece, tesadüfi ya da kalıcı şeylere hemen hemen aynı önemi atfederiz, gereksiz ayrıntılar ancak çok sonra silinir gider. Belleğimizde sadece hatırlamaya değer olanlar kalır; öyle olmasaydı, hayatımızın tek bir yılına bile korkmadan, gözümüz kararmadan bakamazdık!

Bir yerin bizde kalan imgesinde neler neler vardır; su ve kaya, çatılar ve meydanlar ama benim için özellikle de ağaçlar. Bizatihi güzel ve sevilesidir onlar, kendini binalarda ifade eden insanın karşısına doğanın masumiyetini koymakla kalmaz, toprağın türü ve ömrü, iklim ve hava, ayrıca insanın anlamı üzerine de çok şey söylerler. Şimdi yaşadığım köyün daha sonra hafızamda nasıl yer edeceğini bilmiyorum, ama bu köyü kavaksız düşünemiyorum, Garda Gölü'nü zeytin ağaçsız, Toskana'yı da servisiz tasavvur edemediğim gibi. Başka yerleri de ıhlamurlar ya da fındık ağaçları olmadan düşünmek imkânsız benim için, hiç ağaç yetişmediğini görüp garipsediğim iki üç yer de bu yüzden aklımda kaldı.

Fakat hiçbir ağacın, çalının yetişmediği bir şehri ya da doğayı zihnimde tam olarak canlandıramadığım gibi, o tür yerler bende hep bir karaktersizlik izlenimi uyandırır. Böyle bir şehir biliyorum, çocukken iki yıl yaşadım orada ve onca anıya rağmen bendeki imgesi bir tren istasyonu kadar yabancı ve sıradan.

Epeydir gerçek bir kestane şehri görmedim; ne zaman buralarda tek başına duran güzel bir atkestanesi ağacı görsem ya da bazı köylerin bira bahçelerindeki o zavallı kestane ağaçlarını

esefle fark etsem aklıma gelir bu. Kestane ağaçlarının nasıl görünebildiğini bir bilseler! Nasıl da heybetle yükseldiklerini, nasıl da çiçeklendiklerini, ne derinden uğuldadıklarını, ne doygun, koyu gölgeler verdiklerini, yazın nasıl gümrah kabardıklarını, sonbaharda kızıl yapraklarının yerleri yumuşak öbeklerle nasıl kapladığını bir bilseler!

Güzel kestane ağaçlı o şehri düşünüyorum bugün yine, Suebya'daki o kasabayı. Tam ortasında, girift mimarisiyle heybetli ve sağlam bir yapı, eski kale yükselir; bu muazzam kalenin etrafı şaşırtıcı derecede geniş, çoktan kurumuş bir hendekle çevrilidir, hendeğin etrafındaysa büyük bir kavis çizen görkemli bir yol uzanır; yolun bir tarafında bir sürü eski, alçak ev ve küçük bahçe vardır, hendeğin boş tarafındaysa kestane ağaçlarının o muhteşem çelengi.

Bir tarafta dükkânların, meyhanelerin tabelaları asılıdır, marangozlar takırdar, tamiratçılar tenekelerini gümbür gümbür döver, ayakkabıcıların mağaramsı atölyeleri uyuklar, tabakhaneler gizemli ve pis bir koku salar. Geniş yolun diğer tarafındaysa sessizlik ve gölge, yaprak kokusu ve yeşil ışık oyunu, arı şarkısı ve kelebek uçuşu vardır. Zavallı takırtıcılar ve tenekecilerin pencerelerinin tam karşısında, sık sık özlem dolu bakışlar fırlattıkları ve sıcak yaz akşamları göğüs geçirerek koşar adım gittikleri sonsuz bir bayram günü ve tanrısal huzur uzanır.

Bir keresinde sekiz gün geçirmiştim bu kasabada, aslında işlerimden ötürü orada bulunsam da, tacir efendilerin ve zanaatçıların pencerelerine lütfedercesine bakmayı, hayatın ve yolun gölgeli bayram günü tarafında ağır ağır, kibar kibar gezinmeyi eğlence haline getirmiştim. Ama en güzeli de, hendeğin oradaki "Sarışın Kartal" pansiyonunda kalıp da akşamlar ve geceler boyunca penceremin önünde duran kızıl ve beyaz çiçek açmış bir sürü kestane ağacıydı. Bu göz zevki için bazı tavizler vermiyor

değildim gerçi, zira kuruymuş gibi görünen tabya hendeğinin yosun yeşili zemini, her gün yüzbinlerce aç sivrisineği ortalığa salacak kadar nemliydi. Ama seyahatteki delikanlı sıcak yaz gecelerinde fazla uyumaz zaten; sivrisinekler iyice pervasızlaşınca her tarafıma sirke sürer, ağzımda sigara, ışığı açmadan pencerede otururdum.

Ne harikulade akşamlar, gecelerdi! Yaz kokusu ve yolun hafif, sıcak tozu, sivrisinek vızıltısı ve havada gizli gizli titreşen ince, elektrikli bir nem.

Şimdi, onca yıldan sonra, kestane hendeğindeki o sıcak akşamlar, hayatta bir ada, bir masal gibi, yitirilmiş bir gençlik gibi şahane ve dokunaklı gözlerle bakıyor bana. Bakışları öyle derin ve mutlu ki, tatlı, sıcak fısıltıları öyle baştan çıkarıcı ki, cennet efsanesi gibi, Avalon'un kayıp özlem şarkısı gibi harikulade bir hüzün veriyor insana.

Çoğu zaman daha ikindi vaktinde bitirmiş olurdum "işlerimi". Ondan sonra da işsiz güçsüz birinin beyefendivari kibriyle kalenin etrafındaki yolu bir iki kez yürür, özgürlüğün ve o zamanlar epey meyilli olduğumu keşfettiğim aylaklığın tadını çıkarırdım. Ah, hayatta bir baltaya sap olmak istiyorsam (elbette – ama bunu bana devamlı söyleseler de, çok mu şarttı gerçekten?), canımı dişime takıp çalışacaksam, şimdi şu birkaç boş günün tadını çıkarabilirdim herhalde.

Sonra da yavaş yavaş şehre doğru yürür, banliyödeki bahçelerin arasından geçerek tepelerdeki mis kokulu yaz çayırına ya da usulca kararan orman kıyısına varırdım. Parıltılı kertenkeleleri ve yalpa vuran kelebekleri çocukluğumdan beri böyle keyifle ve merakla seyretmemiştim. Derede yıkanır ya da sıcaktan kızmış kafamı suya daldırırdım, sonra da kuytu bir köşede kareli küçük not defterimi çıkarır, ucu sivriltilmiş kurşunkalemle beni hem utandıran hem de inanılmaz derecede mutlu eden, hatta gururlandıran şeyler yazardım. O zamanki dizelerimin bir kıymeti

yoktu muhtemelen ve onları şimdi okusaydım gülerdim belki de – Hayır, gülmezdim, elbette gülmezdim. Şimdi yazarken ya da başka bir şey yaparken, bir kez daha o günlerdeki gibi çılgınca neşeli ve içtenlikle mutlu olmak isterdim ama.

Akşam olurdu ve ben kasabaya dönerdim. Bir bahçenin yanından geçerken bir gül koparır, elimde gül yürür giderdim, zira insanın elinde gül tuttuğuna sevineceği durumlarla karşı karşıya gelmesi işten bile değildi. Mesela pazaryerinin köşesinde uygun bir anda marangoz Kiderlen'in kızıyla karşılaşsaydım, şapkamı çıkarıp selam verseydim, o da belki sadece başını sallamakla yetinmez, ayaküstü sohbet etmekten çekinmezdi, o zaman ona elimdeki gülü hoş bir çift sözle uzatmakta beis görür müydüm? Ya da "Kartal"da hem yeğen hem garson olan, "Kara Kartal"ın sarışına çevrilmesinin nedeni Martha'yla da karşılaşabilirdim; Martha bana tepeden bakıyormuş gibi yapardı hep ama belki de öyle biri değildi.

Yürürken yürürken kasabaya varır, tesadüfe bir şans vermek için o birkaç sokakta dolanır, sonra da "Kartal"a dönerdim. Lokantanın kapısı önünde gülü gömleğimin iliğine taktıktan sonra içeri girer, kibarca pastırma ve hardal veya paça veyahut lahana turşusuyla pirzola sipariş eder, yanına da Vaihinger birası söylerdim.

Yemek gelene kadar şiir defterime yazdıklarıma göz gezdirir, bir yere çabucak bir çizgi ya da soru işareti koyar, yerken, içerken, konuşurken, oturup kalkarken lokantanın benden yaşça büyük ve çok daha kibar müdavimlerini örnek alırdım. Lokantanın sahibi ya da sahibesinin bana nazikçe afiyetler dilemekle kalmayıp karşımdaki sandalyeye iliştikleri ve kısa bir sohbete başladıkları da olurdu bazen. O zaman mütevazı bir cana yakınlıkla malumat verir, bazen de özlü bir sözü, siyasi bir görüşü nakleder ya da bir fıkrayı ballandıra ballandıra anlatırdım. Sonunda akşam yemeğimin parasını öder, yukarı çıkarken yanıma bir şişe bira

alır, sivrisineklerin canla başla vızıldadığı odama girer, biram ısınmasın diye şişeyi leğendeki yıkanma suyunun içine koyardım.

Sonra da o harikulade akşam saatleri başlardı. Pencerenin denizliğinde tek başıma oturur, yaz gecesinin, hafiften bunaltıcı sıcağın ve kestane ağacının iri mumları andıran beyaz çiçeklerinin soluk, hayaletimsi parıltısının ne kadar güzel olduğunu hissederdim. Ve karanlıkta, iri kestane ağaçlarının altında sevgililerin birbirlerine sokularak yavaş yavaş gezindiğini kaygı ve kederle görür, gülümü gömleğimin iliğinden üzgün üzgün çıkarır, pencereden dışarıya, arabaların, lokanta müşterilerinin ve sevgililerin geçtiği hafif tozlu, beyaz beyaz parlayan yola atardım.

Bir şey anlatmayı mı vaat ettim ben? Hayır, böyle bir vaatte bulunmadım, bir şey anlatmak istediğim yok zaten. Bir nişan töreni ya da bir bacağın nasıl kırıldığı anlatılabilir. Oysa benim tek istediğim o yaz gecelerinin şarkısını bir kez daha duymak; benim için bu şarkı Avalon'un tüm şarkılarından daha güzel. Eski kasabayı, kaleyi, hendeği hatırlamak istiyorum sadece, onları hepten unutmamak için. O kestane ağaçlarını düşünmek istiyorum biraz, yıllardan sonra bir kez daha, o günlerdeki şiir defterimi, her bir şeyi düşünmek istiyorum, çünkü bir daha geri gelmeyecekler.

Ama orada sadece sekiz gün sekiz gece geçirdiğime inanamıyorum. Ormana yüzlerce kez gitmişim gibi geliyor bana, yüzden fazla gül koparmış, yüz akşam yüzden fazla gülü kestane kasabasının güzel kızlarına vermeyi düşünmüşüm, sonra da kimse istemediği için kararan sokağa kederle atmışım gibi geliyor. Evet, güller çalıntıydı ama kim bilecekti ki bunu? Ne marangoz Kiderlen'in kızı ne de sarışın Martha, ki onlardan biri çalıntı gülü istemiş olsaydı benden, üstüne seve seve yüz gül daha satın alıp armağan ederdim.

Rüya

Rüya hep aynı rüya:
Kızıl çiçekli bir kestane ağacı,
Yaz bitkileriyle dolu bir bahçe,
Eski bir ev yapayalnız önünde.

Orada, o sessiz bahçenin uzandığı yerde,
Kucağında salladı anam beni
Belki de –öyle uzun zaman oldu ki–
Yoktur artık bahçe, ev ve ağaç yerinde.

Belki oradan bir patika geçiyordur şimdi
Geçmiştir saban ve tırmık da belki,
Yurttan, bahçeden, evden, ağaçtan
Geriye kalan sadece benim rüyam.

Şeftali Ağacı

Bu gece alize rüzgârı sabırlı doğaya, boş tarla ve bahçelere, cılız asmalara ve çıplak ormana şiddetle, acımasızca saldırdı, her dalı, her gövdeyi hırpaladı, her engelin önünde tıslayıp uğuldadı, incir ağacını takır takır salladı ve solmuş yaprakları girdaplarıyla bulut bulut havalandırdı. Sabahleyin, rüzgârdan korunaklı her köşe, her duvar dibi yamyassı edilmiş, boynu bükük yaprak yığınlarıyla kaplıydı.

Ve ben bahçeye geldiğimde bir felaketle karşılaştım. Şeftali ağaçlarımın en büyüğü yerde yatıyordu, toprağa yakın bir yerinden kırılmış, üzüm bağımın dik yamacından aşağı yuvarlanmıştı. Fazla yaşlanmaz bu ağaçlar, devlerden ve kahramanlardan da sayılmazlar, nazlı ve hassastırlar, çok kolay incinirler, reçineli özsularında kadim, fazlasıyla soylulaşmış aristokrat kanından bir şeyler vardır. Kırılan ağaç çok asil ya da güzel değildi ama şeftali ağaçlarımın en büyüğü oydu, eski bir tanıdık, bir arkadaştı ve benden çok daha uzun zamandır yerlisiydi bu arazinin. Her yıl mart ortasından hemen sonra tomurcuklarını açmış, güzel havalarda pembe çiçekli, köpüklü tepetacıyla mavi göğe karşı kuvvetli bir tezat oluşturmuş, yağmurlu havalarda göğün griliğinden sonsuz bir zarafetle ayrılmış, serin nisan günlerinin delibozuk boralarında sallanmış, uçuşan orakkanat kelebeklerinin sarı alevlerine bulanmış, kötücül alize rüzgârlarına direnmiş, dik asma tepelerinin her yağışlı günle birlikte daha da yeşerip çoştuğu yağmur döneminin ıslak griliğinde başını hafifçe eğip yere bakarak sessizce, hülyalı hülyalı durmuştu. Bazen ondan aldığım çiçekli dalı eve, odaya götürmüş, bazen de, meyveleri ağırlaşmaya başladığında, ona bir destekle yardımcı olmuş, daha eski yıllarda, çiçeğe durduğu zamanlar arsızca resmini yapmaya

çalışmıştım. Tüm mevsimlerde orada durmuş, benim küçük dünyamda bir yeri olmuştu, sıcağı ve karı, fırtınayı ve sessizliği benimle birlikte yaşamış, sesiyle şarkıya, tınısıyla manzaraya katkıda bulunmuş, zamanla boyu asma çubuklarınınkini kat be kat aşmış, kertenkele, yılan, kelebek ve kuş nesillerinden daha uzun yaşamıştı. Özel bir tarafı yoktu, çok da dikkat çekmiyordu ama vazgeçilmezdi. Meyvelerinin olgunlaşmaya başladığı dönemde her sabah merdivenli patikadan ayrılıp yanına uğramış, gece yere düşen şeftalileri nemli çimlerden toplamış, cebime, sepetime ya da şapkama koyup eve götürmüş, taraçanın korkuluklarının üzerine, güneşe bırakmıştım.

Bu eski tanıdık ve arkadaşın durduğu yerde bir boşluk vardı şimdi, küçük dünyamda açılan bu yarıktan içeriye karanlık, ölüm ve dehşet bakıyordu. Kederle yerde yatıyordu kırık gövde, odunu kıymık kıymık, biraz da süngerimsiydi, düşerken dalları kırılmıştı, halbuki belki de iki hafta sonra o pembe bahar tacını taşıyacak, mavi ya da gri göğe doğru uzatacaktı. Bir daha asla dalından, meyvesinden alamayacaktım onun, bir daha asla resmini yapmaya çalışamayacaktım girift dallarının kendine has, biraz da fantastik yapısının, bir daha asla yazın öğlen sıcağında merdivenli patikadan ayrılıp ince gölgesinde bir an dinlenmek için yanına gidemeyecektim. Bahçıvan Lorenzo'yu çağırdım ve yere yıkılan ağacı ahıra taşımasını söyledim. Orada, yağmurlu bir günde, o sırada yapacak başka iş yoksa, testereyle kesilip odun yapılacaktı. Keyifsizce baktım arkasından. Ah, ağaçlara da güven olmuyordu işte, onları da kaybedebiliyordunuz, ellerinizin altında ölüveriyorlardı, gün geliyor, sizi yarı yolda bırakıp o devasa karanlığın içinde kaybolup gidiyorlardı!

Ağacın gövdesini zar zor sürükleyip götüren Lorenzo'nun arkasından baktım. Elveda sevgili şeftali ağacım! Hiç değilse, seninki düzgün, doğal ve onurlu bir ölüm, ki bu yüzden şans-

lı addediyorum seni, artık dermanın kalmayana kadar, büyük düşman kollarını burkup koparana kadar direndin ve dayandın. Sonunda pes etmek zorunda kaldın, düştün ve kökünden koparıldın. Ama savaş uçaklarından atılan bombalarla parçalanmadın, şeytani asitlerle yakılmadın, milyonlarca insan gibi sürülmedin yurdundan, kanlı köklerinle üstünkörü dikildiğin yerden bir kez daha koparılıp yurtsuz bırakılmadın, çöküşü ve yıkımı, savaşı ve etrafındaki rezaleti yaşamak ve sefilce ölüp gitmek zorunda kalmadın. Senin gibilere yakışan, sana layık bir yazgın oldu. O yüzden şanslı addediyorum seni; bizden daha iyi, daha güzel yaşlandın ve ömrümüzün sonunda yozlaşmış bir dünyanın zehri ve sefaletiyle boğuşan, etrafımızı kemiren ahlaksızlığa rağmen bir nebze temiz hava solumak için mücadele eden bizlerden daha onurlu öldün.

Ağacı yerde yatarken gördüğümde, böyle bir kayıp karşısında her zaman olduğu gibi yerini doldurmayı, yeni bir ağaç dikmeyi düşünmüştüm. Ölen ağacın bulunduğu yere çukur kazacak, uzunca bir süre açık kalacak bu çukuru havaya, yağmura, güneşe maruz bırakacaktık, bir müddet sonra da çukuru biraz fışkıyla, yabanotu yığınından gübreyle ve odun külüyle karıştırılmış çeşitli atıklarla dolduracak, sonra bir gün oraya, belki de yumuşak, ılık bir yağmur yağarken bir fidan dikecektik. Bu fidan, bu çocuk ağaç da sevecekti buradaki havayı ve toprağı, asmaların, çiçeklerin, kertenkelelerin, kuşların ve kelebeklerin yoldaşı ve komşusu olacaktı o da, birkaç yıl içinde meyve verecek, her ilkbaharda, martın ikinci yarısında tatlı tomurcuklarını sürecek ve eğer felek lütfeder de ömrü uzun olursa, yaşlı, yorgun bir ağaç olarak bir fırtınaya, toprak kaymasına kurban gidecek ya da yoğun karın ağırlığı altında ezilecekti.

Ama bu sefer yeni bir ağaç dikip dikmemekte kararsızdım. Hayatım boyunca bir sürü ağaç dikmiştim, bir tane daha dikme-

sem de olurdu. Döngüyü yine burada da bir kez daha yenilemeye, hayatın çarkını bir kez daha döndürmeye, obur ölüme yeni bir ganimet yetiştirmeye karşı direnç vardı içimde. İstemiyordum. Yeri boş kalsındı.

Çiçek Çiçek

Çiçek çiçek şeftali ağacı,
Hepsi de vermeyecek meyve,
Parıldar gül köpüğü gibi,
Mavilikle bulutlar arasında.

Açar düşünceler de çiçekler gibi,
Bir günde yüzlercesi.
Bırak çiçeklensin! Bırak her şeyi akışına.
Sorma sana getirisini!

Oyun da olmalı, masumiyet de
Ve çiçek bolluğu,
Yoksa dünya dar gelirdi bize
Olmazdı hayatın tadı tuzu.

Münzevi ve Mücadeleci*

Kadim halk dilinin tuhaf, sezgisel adlar verdiği otlar, çiçekler, eğreltiotları ve yosunlarla kaplı çayırlar ve bayırlar, toprakla dolu kaya yarıkları görüyordum. Dağların çocukları ve torunlarıydı onlar ve renk renk, halim selim yaşıyorlardı yerlerinde. Onlara dokunuyor, dikkatle bakıyor, kokularını içime çekiyor, adlarını öğreniyordum. Ağaçları görünce daha içten, daha derinden duygulanıyordum. Her ağacın tek başına yaşadığını, kendi özel biçimi, kendine özgü gölgesi olduğunu görüyordum. Münzevi ve mücadeleci yapılarıyla dağların yakın akrabalarıydı onlar, zira her biri, en azından dağların daha yukarılarında yetişenler, hayatta kalmak ve büyümek için rüzgâr, iklim ve kayalara karşı sessiz, çetin bir mücadele veriyordu. Her biri dayanmak, toprağa sıkıca tutunmak zorundaydı, bu yüzden de her birinin kendine has duruşu, özel yaraları vardı. Öyle çamlar gördüm ki, fırtına sadece bir taraflarındaki dalların büyümesine izin vermişti, bazıları da tepelerindeki kayalara kızıl gövdeleriyle yılan gibi sarılmış, ağaç ile kaya birbirine yaslanarak ayakta kalmıştı. Bana savaşçı adamlar gibi bakıyor, yüreğimde korku ve saygı uyandırıyorlardı.

Bizim erkeklerimiz ve kadınlarımız onlara benziyordu, sertti onlar da, kırış kırış, ketum, en hasları iyice ketum. Böyle öğrendim ben insanları ağaçlar ya da kayalar gibi görmeyi, onlar hakkında düşünmeyi, onları o sessiz çamlardan ne daha az saygıdeğer bulmayı ne de daha çok sevmeyi.

Yoğun Bir Güç ve Tutku*

Yolum ormanın rüzgâra açık kıyısından geçerken ağaçların gövdeleri, dalları ve köklerinin cüretkâr, anlam dolu grotesk biçimleriyle eğlenip oyalandım bir süre. Hayal gücünü bundan daha çok harekete geçiren bir şey yoktur. İlk başta daha ziyade komik izlenimler ağır basar: Girift köklerde, toprağın yarıklarında, dalların şekillerinde ve yaprak kümelerinde grotesk suratlar, gülünç tipler ve tanınmış yüzlerin karikatürlerini görürsünüz. Sonra göz keskinleşir ve hiç aramadan bir sürü acayip biçim seçer. Eğlence biter, zira tüm bu varlıkların öyle kararlı, cüretkâr ve sarsılmaz bir duruşu vardır ki, bu suskun ordular bir kanunun, ağır bir zorunluluğun ilanıdır. Sonunda da tekinsiz ve sitemkâr bir havaya bürünürler. Yüzünde maske taşıyan değişken insanın, doğada büyüyen her varlığa ciddiyetle bakmaya başladığı anda ürkmesi kaçınılmazdır.

Huş Ağacı

Bir şairin düşlerinin sarmaşığı
Dallanıp budaklanamaz daha zarifçe,
Daha kolay bırakamaz kendini rüzgâra,
Daha asil yükselemez maviye.

Şefkatli, körpe ve ince mi ince
Sarkıtırsın upuzun ak dallarını
Gizliden gizliye korkuyla
Titrerler her nefesle.

Böyle usulca salınarak
İstersin kendini o ince
Ürpertilerinle benzetmeye
Gençliğimdeki saf bir sevgiye.

Kestane Ormanında Mayıs

Şimdi, mayısın ilk günleri, bir de sonbaharın bitimi en güzel zamanıdır Güney'in dağlık bölgelerinin. Yaz boyunca tüm tepeler ve alçak dağlar ormanlarla kaplıdır. Bu dönemde her taraf yeşil, yeşil, yeşildir; aralarda o rengârenk, parıltılarıyla göz kamaştıran köyler de olmasaydı ve manzaraya ta uzaklardan birkaç karlı dağ da bakmasaydı, handiyse sıkıcı olurdu. Oysa şimdi, kestaneler yapraklanmaya başlarken, tüm orman hâlâ hafif şeffafken, son yaban kirazları çiçeğini döker, ilk akasyalar çiçeğe dururken, gökyüzüne, yıldızlara ve uzaktaki dağlara bile kendini açan cılız ve uçucu, kızıla çalan yakıcı tazelikteki yeşiliyle o kadar büyüleyici ki Güney'in ormanı.

Ormanın kralı bu dönemde guguk kuşudur, ıssız vadilerde, güneşli tepelerde, gölgeli yarlarda derin sesiyle çağırdığı duyulur. Ötüşü ilkbahar demektir, şarkısı ölümsüzlüğü söyler, boşuna değildir ömrün kalan yıllarının ona sorulması. Sıcak, derin sesi çınlar ormanlarda; buradaki, Alplerin güneyindeki ötüşü, çocukluğumda Karaormanlar'da, Ren Vadisi'ndeki ötüşünden ve bir zamanlar oğullarımın ilk kez Konstanz Gölü kıyısında duyduğu sesinden farklı değildir. Güneş gibi, orman gibi, körpe yaprakların yeşili, gökyüzünden geçen mayıs bulutlarının beyazı ve moru gibi onun ötüşü de hiç değişmez. Yıllardır öter guguk kuşu ve şimdi bu geçen senenin guguk kuşu mudur, bir zamanlar çocukken, oğlanken, delikanlıyken duyduğumuz guguk kuşları nereye gitmiştir, kimse bilmez.

Bu tatlı, derin ses eskiden bir vaat gibi, geleceğimiz gibi, aşka davet gibi, mutluluğa savrulan çığlık gibi gelirdi kulağa, oysa şimdi geçmişin sesi gibi; ötüşüyle uyardığı biz miyiz, yoksa çocuklarımız ve torunlarımız mı, beşiğimizde mi uyandırıyor

bizi çığlığıyla, yoksa mezarlarımızın üzerinde mi ötüyor – hepsi birdir guguk kuşu için. Nadiren görürsünüz bu ürkek kardeşi, onu sırf bu yüzden bile severim. Kolay kolay göstermez kendini, yalnız kalmak ister. İnsanların çoğu için guguk kuşu kırlardaki bu güzel, derin, davetkâr sesten başka bir şey değildir; onu belki binlerce kez duymuşlar ama hiç görmemişlerdir. Dün on iki yaşlarındaki bir oğlan çocuğu sürüsüne şimdiye dek hiç "guguk" görüp görmediklerini sordum, sadece biri evet dedi.

Ama ben sık sık gördüm onu; çoğu insana görünmeyen ve hakkında bir sürü büyüleyici, yersiz yurtsuz hikâyeler anlatılan o ürkek kardeşi, ormanlardaki şen kuzenimi. Hiç görünmese de, iki ay boyunca tüm ormanın kralıdır o. Seslenen, kışkırtan bir aşk tellalı olduğundan evlilik, ev bark, çocuk yetiştirmek gibi şeylerden hazzetmez. Ötmeye devam et guguk kardeş, en sevdiğim hayvanlardansın sen. Ben de yırtıcı hayvanlardanım ama tüm hayvanlarla aram iyidir, hepsiyle anlaşırım, çok hayvan tanırım, ürkek olanlarla, pek bilinmeyenlerle de eğlenirim, küçük, korkak ama yine de küstah yayla tilkisi* bile gözümden kaçmamıştır. Bu günlerde de şansım yaver gitti yine ve guguk kuşu gördüm, üstelik bir tane de değil, bir çift. Mayıs çiçekleri toplarken gördüm onları, bir koyağın dibindeydiler, orada kurumuş bir ağaç gibi epey hiç kıpırdamadan sessizce durdum, beni fark etmediler. Yüksek ağaç tepelerinde (o kestane ormanında ulu dişbudaklar da var) bir oyun tutturmuşlar, birbirlerini kovalıyor, havada neşeyle kayarken, aniden coşkun kavisler çizmeye başlıyorlardı, upuzun oklar gibi ağaçtan ağaca uçan bu iri, koyu renkli kuşlar, giderek daha şaşırtıcı, daha ani, daha çılgın dönüşlerle yere doğru atılıyor, bir an sonra da roket gibi havaya fırlıyor, sonra ansızın duruyor, kısacık, keskin, heyecanlı çığlıklar atıyorlardı.

* *Hochland* (Yayla) dergisinin editörü olan ve bir dönem Hesse'yi şiddetle eleştiren Friedrich Fuchs (Tilki) (1890-1948) ima ediliyor. –çn

Guguk kuşunu ömrümün her yılında görmüş değilim, hepi topu on on iki kez görmüşümdür, bundan sonra da pek karşılaşamayacağız zaten, bacaklarım eskisi gibi değil, ürkek kardeş guguk çok yakında sadece oğullarım ve torunlarım için ötecek. Onu iyi dinleyin torunlar, çok şey bilir o, ondan bir şeyler öğrenin! İlkbaharın sevinçten pır pır eden cesur uçuşunu öğrenin ondan, davetkâr ve sıcak çiftleşme ötüşünü, avare gezgin hayatını, yayla tilkisi de dahil olmak üzere tüm dar kafalıları hor görmeyi!

Her gün birkaç saatimi ormanda geçiririm, dağlalesi ve ciğerotunun yanında mührüsüleyman, inciçiçeği ve lekeli orkide de açtı artık. Bazen resim yaparım ormanda, bazen otlara yatıp uyurum, bazen de uzanıp kitap okurum. (...)

Yakında yaz gelecek buraya. Yakında orman yemyeşil kaynaşacak, kayranlarda incecik, narin otlar fışkıracak ve geceleri baykuş sesleri duyacağım, ki baykuşa da en az guguk kuşu kadar saygı duyarım. O da ürkektir, o da nadiren görülür ve bulut gibi yumuşak, rüya gibi sessiz uçmayı bilir, ayrıca yırtıcıdır, pençesiyle gagası keskin ve güçlüdür, insanları bırakın, pek çok hayvandan da zekidir. Yakında yaz gelecek, yeni seslerle dolacak orman, yeni kokular, yeni renklerle ve bugün topraktan yeşil yeşil, küçük küçük, filiz filiz çıkan bitkiler yaz gelince kartlaşacak, kuruyacak, kavruklaşacak. Ve guguk kuşu da susacak, o da susacak, sadece güneş parlamaya devam edecek ve de yıldızlar, yayıncılar da o fevkalade kitaplarını çıkarmayı sürdürecek.

Karaormanlar

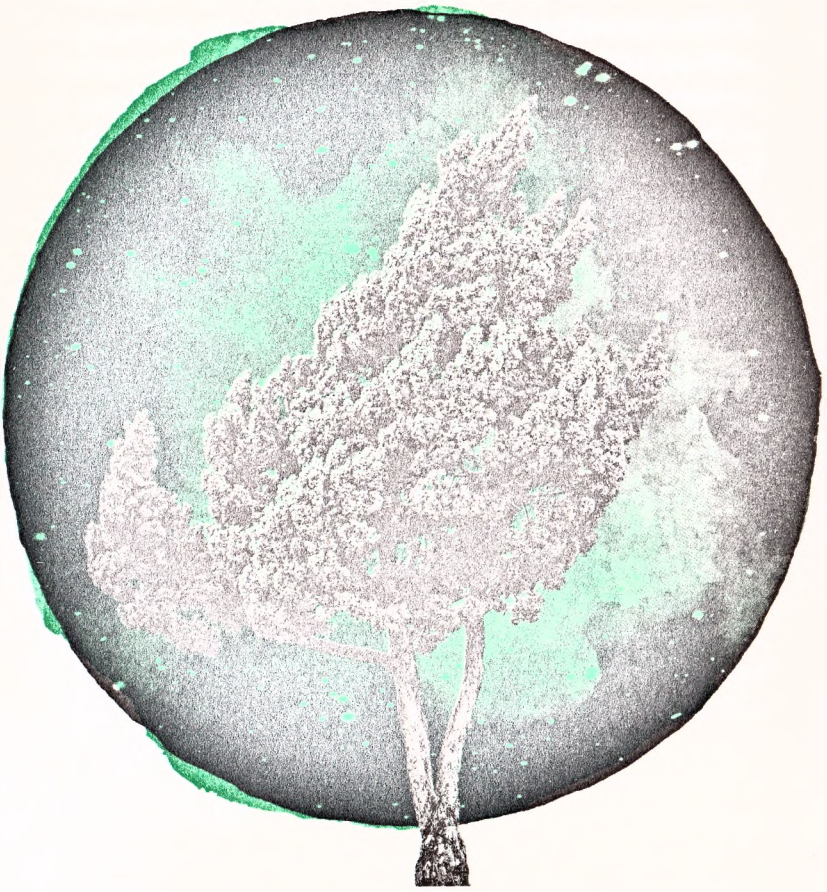
Tuhaf güzellikteki tepeler,
Koyu dağlar, aydınlık çayırlar,
Kızıl kayalar, boz uçurumlar
Bezenmiş gölgeleriyle çamların!

Tepesinde bir kulenin
Huşu dolu sesiyle çanın
Karışınca uğultusu fırtınanın,
Saatlerce dinleyebilirim.

Duygulandırır bir efsane gibi,
Gece şömine başında okunan,
O günlerin hatırası beni,
Burada yaşadığım zamanların.

Uzaklar daha asil, daha ipeksiydi,
Çam korularıyla süslüyken
Dağlar daha mutlu, daha bereketliydi
Çocuk gözlerimde pırıldarken.

Köksüz*

Karşıda yapayalnız duran eski hanı ta uzaktan, çatısından tanımıştım. Her zaman nasılsa öyle görünüyordu, ama sebebini hemen çıkaramasam da sanki tuhaf bir değişime uğramıştı. Daha önce hanın önünde iki kavak olduğunu, ancak kendimi zorlayınca hatırladım. Bu kavaklar yoktu artık. Öteden beri aşina olduğum kadim görüntü yok edilmiş, sevdiğim yere zarar verilmişti.

O anda kötü bir önseziye kapıldım; daha başka, daha kıymetli şeyler de bozulmuş olabilirdi. Yurdumu ne çok sevdiğimi, kalbimin, esenliğimin bu çatılara ve kulelere, köprülere ve sokaklara, ağaçlara, bahçe ve ormanlara derinden bağlı olduğunu ansızın yepyeni bir tedirginlikle hissettim. Ani bir telaş ve endişeyle az ilerideki şenlik meydanına kadar hızlı hızlı yürüdüm.

Oraya varınca gördüklerim karşısında kalakaldım; en güzel hatıralarımı yaşadığım yer tarifsiz bir yıkıma uğramıştı. Gölgelerinde şenlikler düzenlediğimiz, mektepli çocuklarken gövdelerini üçümüzün, dördümüzün bile kucaklayamadığı yaşlı kestaneler yıkılıp parçalanmış, köklerinden sökülerek boylu boyunca yere devrilmiş, toprakta kocaman boşluklar açılmıştı. Kestanelerin biri bile yerinde durmuyordu artık, ortalık korkunç bir savaş alanına dönmüştü, ıhlamurlar ve akçaağaçlar da yere yıkılmış, yan yana yatıyorlardı. O geniş alan dallardan, paramparça gövdelerden, kökler ve toprak yığınlarından geçilmeyen devasa bir enkazdı şimdi; o heybetli gövdeler toprağın içindeydi hâlâ ama tepetaçlarından eser yoktu, binlerce beyaz, çıplak kıymık içinde yatıyorlardı.

İlerlemek imkânsızdı, meydan ve sokak karman çorman üst üste atılmış gövde ve ağaçların enkazıyla kapanmıştı ve çocukluğumun ilk günlerinden beri sadece koyu, kutsal gölgeleriyle, ulu ağaç tapınaklarıyla bildiğim bu yerde yaşanan yıkıma gökyüzü boş boş bakıyordu.

Sanki tüm gizli köklerimle birlikte beni de yerimden söküp almışlar, acımasız çiğlikteki günışığına tükürüp atmışlar gibi hissediyordum. Etrafta günlerce dolandım ama bildiğim tanıdığım tek bir orman patikasına, aşina olduğum tek bir fındık ağacı gölgesine, haylaz oğlan günlerimden kalma tek bir meşeye rastlamadım, şehrin etrafında sadece enkazlar, çukurlar, çayır gibi biçilip geçilmiş orman yamaçları, çıplak kökleri feryat eder gibi güneşe bakan ağaç cesetleri vardı. Benimle çocukluğum arasında uçurum açılmış, yurdum eski yurt olmaktan çıkmıştı. Geçmiş yılların tatlılığı ve toyluğu pul pul döküldü üstümden, çok geçmeden de, erkek olmak ve ilk gölgeleri beni o günlerde yalayıp geçen hayatın üstesinden gelebilmek için şehri terk ettim.

Günce Yaprağı

Evin arkasındaki yamaçta ben bugün
Köklerin, kayaların arasında
Bir çukur kazdım, yeterince derin,
Ve çıkardım içinden her bir taşı,
Kuru, ince toprağını boşalttım.
Sonra bir saat diz çöküp o kadim ormanda
Avuç avuç kürek kürek topladım
Çürümüş kestane gövdelerinin
Sıcak mantar kokan o kara toprağını,
İki kova dolusu taşıdım öte yana
Ve bir ağaç diktim o çukura,
Sevgiyle doldurdum torflu toprağı
Güneşin ısıttığı suyla suladım yavaşça
Ve suda usulca yüzdürdüm köklerini.

Orada şimdi ağaç, küçük, körpe ve orada olacak,
Biz çoktan göçüp gittiğimizde ve bugünlerin
Gürültüsü, patırtısı ve sonsuz sıkıntısı
Unutulduğunda o dehşetli korkusuyla.
Alize rüzgârı bükecek belini. Sağanakta hırpalanacak,
Güneş gülecek yüzüne, ezecek böğrünü ıslak kar,
İspinozlar ve sıvacıkuşları yaşayacak dallarında,
Dibindeki toprağı eşeleyecek sessiz kirpi.
Ve ne yaşadıysa, tattıysa ve çektiyse
Yıllar yılı, yeni yeni hayvan nesilleri,
Keder, şifa, rüzgâr ve dostluğu güneşin,
Günbegün taşacak ondan şarkısıyla
Hışırdayan yapraklarının, sevimli

Kıpırtılarında usulca salınan tepesinin,
Uykudan yapış yapış tomurcuklarını ıslatan
Reçineli özsuyunun o latif kokusunda,
Kendi kendine mutlu mesut oynadığında
Işık ve gölgenin ebedi oyununda.

Ihlamur Çiçekleri

Ihlamurlar sahiden de çiçek açıyor yine; akşamları, hava kararmaya başlayınca ve çetin işler tamamlanınca, kadınlar ve kızlar gelir, merdivenle dallara tırmanıp küçük birer sepet dolusu ıhlamur toplarlar. Daha sonra, birisi hastalanıp rahatsızlandığında, bununla şifalı çay yaparlar. Haklılar; bu harikulade mevsimin sıcağından, güneşinden, sevinci ve kokusundan neden faydalanılmasın? Çiçeklerde ya da başka şeylerde, uzanıp toplayacağımız, alıp eve götüreceğimiz, daha sonra, soğuk, kötü zamanlarda teselli bulacağımız bir şeyler neden geriye kalmasın?

Tüm güzelliklerden bir torba dolusu olsun saklanabilse ve zor zamanlar için bir kenara koyulabilse keşke! Gerçi o zaman yapay kokulu yapay çiçekler olurlardı elbette. Her gün yanımızdan geçip gidiyor dünyanın bereketi; her gün açıyor çiçekler, parlıyor ışık, gülüyor sevinç. Bazen minnettarlıkla doyasıya içiyoruz bu bereketi, bazen de bıkıp hırçınlaşıyor, adını bile anmak istemiyoruz, oysa etrafımızda her daim bir dolu güzellik var. Zaten sevincin en güzel tarafı, tesadüfi ve bedava olmasıdır; özgürdür sevinç ve Tanrı'nın armağanıdır herkese, ıhlamur çiçeğinin esip gelen kokusu gibi.

Dallara oturup arı gibi çiçek toplayan kadınlar, nefes darlığına ve yüksek ateşe iyi gelen bir çay yapacaklar ondan, ama ıhlamurun en iyi ve hakikaten en değerli kısmını ıskalayacaklar. Yaz akşamları tatlı, vurdumduymaz bir esriklikle gezinen sevgililer bile ıskalayacak, ama geçip giderken kokuyu ta içine çeken gezgin yakalayacak. Gezginde tüm hazların en hası, en incesi vardır, zira sevinci tadarken geçici olduğunu da bilir. Her çeşmeden içememesi umurunda değildir onun, bolluğa alışkındır zaten; kaybettiklerinin peşinden uzun uzun bakmaz,

sevdiği her yere kök salmayı da arzulamaz. Tatilciler vardır, her yıl aynı yere giderler; güzel bir manzarayla, çok yakında tekrar gelmeyi kafalarına koymadan vedalaşamayan çok kişi vardır. Bunlar iyi insan olabilir ama iyi gezgin değildir. Sevgililerin vurdumduymaz esrikliğinden ve ıhlamur çiçeği devşiren kadınların özenle toplama tutkusundan bir şeyler vardır onlarda. Ama o sakin, hem ciddi hem de neşeli, daima vedalaşan gezginin anlayışı yoktur.

Dün buradan biri, bir gezgin kalfa* geçti, toplayıcı kadınları ve ahaliyi dilenci özgürlüğüne has o alaycılıkla selamladı. Kadınlarla dolu büyük ıhlamurun yanından geçerken, ağaca dayalı merdiveni çekti ve basıp gitti, merdiveni bizzat ben tekrar yerine dayadım ve çemkiren kadınları yatıştırdım ama bu muziplik hoşuma da gitti.

Ey, gezginler, neşeli gamsızlar, her birinize beşlik verdiysem de, bir kralın arkasından bakar gibi saygıyla, hayranlıkla, kıskançlıkla bakarım ardınızdan. Her biriniz, en perişanınız bile, görünmez bir taç taşır başında; her biriniz mutlusunuzdur, her biriniz kâşif. Bir zamanlar ben de sizden biriydim, gezginliğin ve yaban ellerin tadını bilirim. Sıla hasretine, yokluğa ve güvensizliğe rağmen pek tatlıdır gezginlik.

Ve ılık yaz akşamında yaşlı kestanelerden yol boyunca bal gibi tatlı bir koku yayılır. Çocuklar aşağıdaki sahilde şarkı söyler, kırmızı ve sarı kâğıttan rüzgâr fırıldaklarıyla oynarlar. Sevgililer salınarak gezinir çalılıklarda, yolun altın kızılı tozunda arılar ve bombuslar büyüleyici kavisler çizerek yaldızlı bir şamatayla vızıldar.

Doğrusu hiç kıskanmam çalılardaki sevgililerin tatlı, vurdumduymaz esrikliğini, oynayan çocukların hesapsız mutlu-

* Alman zanaatçı geleneğinde kalfalığa çıkanların bir süre şehir şehir dolaşıp çeşitli ustaların yanında zanaat öğrenmesi zorunluluğu vardı. Para kazanmadan yaptıkları bu eğitim yolculuklarında halkın bir ölçüde desteğine ihtiyaç duyarlardı. –yhn

luğunu ya da arıların pır pır uçuşunu. Sadece gezgin kalfaları kıskanırım ben. Her şeyin kokusu ve çiçeği onlardadır.

Keşke yine genç, cahil, özgür, pervasız olsam da dünyaya merakla adım atsam, aç kalıp yol kenarında kiraz atıştırsam, dört yol ağzında "sağa mı sola mı" diye karar vermek için ceketin düğmelerini saysam! Keşke yine mis kokulu, ılık, kısa yaz gecelerini yol üstündeki samanlarda uyurken kaçırsam, keşke yine gezgin olsam da ormanın kuşları, kertenkeleleri ve böcekleriyle masum bir uyum içinde yaşasam! Tüm bunlar koca bir yaza ve bir çift çizme eskitmeye değerdi doğrusu! Ama imkânsız artık. Eski şarkıları söylemenin, eski gezgin bastonunu sallamanın, sevdiğim eski, tozlu yollarda yürümenin, yeniden gençleştiğimi ve her şeyin eski günlerdeki gibi olduğunu sanmanın âlemi yok.

Hayır, bunlar geçmişte kaldı. Yaşlandığımdan ya da muhafazakârlaştığımdan değil! Ah, eskisinden daha delidolu, daha pervasızım belki, benimle akıllı insanlar ve işleri arasında yakınlık ve ittifak hâlâ kurulamadı. Hayatın sesini, o azgın delikanlı dönemlerimdeki gibi içimde duyuyorum hâlâ ve onu duymazdan gelmeye de niyetim yok. Ama gezginliğe, dostluğa, meşale ve şarkılarla içki meclislerine artık çağırmıyor hayat beni, sesi daha alçak, daha derin şimdi ve beni giderek daha ıssız, giderek daha karanlık ve sessiz yollara çağırıyor; ucunda haz mı yoksa keder mi olduğunu bilmediğim bu yollardan geçmek istiyorum, geçmek zorundayım.

Gençken çok farklı hayal etmiştim yetişkin erkeklik çağını. Ama o da yine bekleyişle, sorularla, huzursuzlukla, tatminden ziyade özlemle dolu. Ihlamur çiçekleri mis gibi kokuyor, gezgin kalfalar, toplayıcı kadınlar, çocuklar ve sevgililerin hepsi de sanki bir yasaya itaat ediyor ve ne yapmaları gerektiğini gayet iyi biliyor. Sadece ben bilmiyorum ne yapmam gerektiğini. Tek bildiğim şu: Ne oyun oynayan çocukların hesapsız mutluluğu, ne geçip giden gezginlerin aldırışsızlığı, ne sevgililerin vurdum-

duymaz esrikliği, ne de çiçek devşiren kadınların toplama hevesi bahşedilmiş bana. Bana bahşedilen, hayatın içimde duyduğum sesini takip etmek; anlamını ve amacını tam bilemesem de, beni neşeli yollardan alıp giderek daha karanlık, daha belirsiz yollara götürse de, bu sesi takip etmek.

Yaşlı Bir Ağaca Ağıt

Neredeyse on yıldır, o evlere şenlik savaş sona erdiğinden beri, gündelik çevremde, sürekli ve samimi ilişkilerimde insanlar yok artık. Kadınlı erkekli arkadaşlarım eksik değil gerçi, ama onlarla münasebetim gündelik ilişkilerden ziyade özel vesilelerle sürüyor, arada sırada bana geliyorlar ya da ben onlara gidiyorum: İnsanlarla her gün bir arada yaşama alışkanlığından vazgeçtim. Yalnız yaşıyorum; ufak tefek, gündelik ilişkilerde insanların yerini giderek eşyalar aldı haliyle. Yürüyüşe çıktığım baston, sütümü içtiğim fincan, masamın üzerindeki vazo, meyve kâsesi, küllük, yeşil şapkalı ayaklı abajur, Hint işi küçük, bronz Krişna, duvardaki resimler ve en önemlisi de, küçük evimin duvarlarını kaplayan kitaplar, uyurken, uyanırken, yemek yerken, çalışırken, iyi günde, kötü günde hep yanımdalar; çok yakından tanıdığım bu simalar yurdumda ve evimde olduğuma dair o hoş yanılsama duygusunu yaratıyor bende.

Yakınlarım arasında başka bir sürü nesne daha var. Görmekten ve dokunmaktan, bana sessizce hizmet etmelerinden, sessiz dillerinden hoşlandığım, vazgeçilmez bulduğum şeyler bunlar ve içlerinden birinin beni terk etmesi, beni bırakıp gitmesi, eski bir kâsenin kırılması, bir vazonun yere düşmesi, bir çakının kaybolması kayıptır benim için, o zaman vedalaşmak, bir an durup onlara bir anma konuşması ithaf etmek isterim.

Yoldaşlarımdan biri de, hafif eğri duvarları, yıpranıp iyice solmuş yaldızlı duvar kâğıdı, tavanın sıvasındaki çatlaklarıyla çalışma odamdır. Güzeldir çalışma odam, elimden alınması felaketim olurdu. Ama onun en iyi tarafı, küçük balkona açılmasıdır. Balkondan, koyları, dağları ve köyleriyle, yakın ve uzak düzinelerce köyleriyle Lugano Gölü'nü ta San Mamette'e kadar görmekle kalmam, yaşlı, saygıdeğer ağaçların rüzgâr ve yağ-

murda salındığı, dar ve dik yokuşlu taraçalarda güzel, ulu palmiyelerin, gümrah kamelyaların, ormangüllerinin, manolyaların yükseldiği, porsukağacı, mor kayın, Hint söğüdü, her daim yeşil yaz manolyasının büyüdüğü eski, ıssız ve büyülü bahçeye de bakarım, ki benim için en güzeli budur. Penceremden görünen bu manzara, bu taraçalar, bu çalılık ve ağaçlar, odalardan ve eşyalardan daha çok aittir bana ve hayatıma, benim asıl arkadaş çevrem, asıl yakınlarım onlardır; ben onlarla yaşarım, yanımda onlar durur, onlara güvenirim. Ve bu bahçeye bakışım, bir yabancının büyülenmiş ya da umursamaz bakışının verdiğinden çok daha fazlasını verir bana, zira yıllardır günün ve gecenin her saatinde içli dışlıyımdır bu görüntüyle, her ağacın yaprağının, çiçeği ve meyvesinin oluş ve yok oluş evresini çok iyi bilirim, her biri dosttur bana, sadece ve sadece benim bildiğim sırlarını bilirim her birinin. Bu ağaçlardan birini kaybetmek bir dostu kaybetmek demektir benim için. (...)

İlkbaharda bir dönem gelir, kamelya çiçekleriyle yakıcı bir kızıla keser bahçe, yazın da palmiyeler çiçek açar ve ağaçların tepesine kadar tırmanır mavi visteryalar. Fakat Hint söğüdü, ufaklığına rağmen kadim bir ağaçmış gibi görünen ve yılın yarısında üşüyormuşa benzeyen küçük, ecnebi Hint söğüdü, ancak yılın geç bir vaktinde cesaret eder yapraklarını çıkarmaya ve ancak ağustosun sonuna doğru çiçek açar.

Ama tüm bu ağaçların en güzeli artık yok, birkaç gün önce fırtınada kırıldı. Yerde yattığını görüyorum, henüz alıp götürmemişler, kırılmış ve parçalanmış gövdesiyle yerde yatan bu ağır, yaşlı devin bir zamanlar yükseldiği yerde, ötelerdeki kestane ormanının ve şimdiye kadar görünmez kalan birkaç kulübenin seçildiği büyük, geniş bir boşluk var şimdi.

O bir erguvan ağacıydı, Mesih'i ele veren hainin kendini astığı ağaç, ama karanlık geçmişi anlaşılmazdı halinden, hayır, bahçenin en güzel ağacıydı o ve yıllar önce burada bu evi kira-

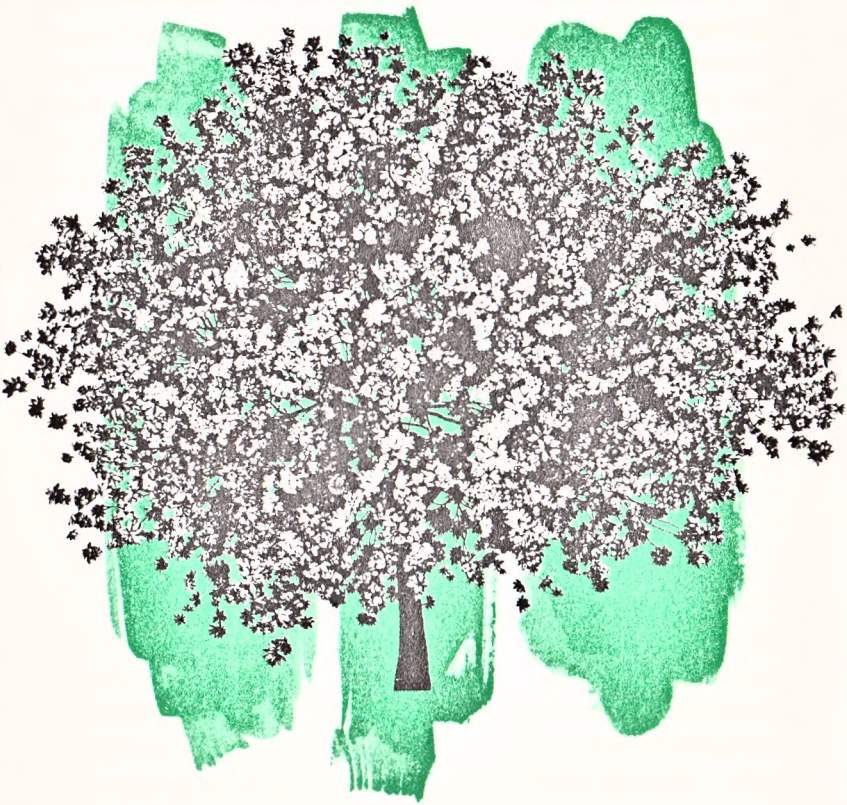
lamamın nedeni de oydu. Ben o zamanlar, savaş bittiğinde, bir başıma mülteci olarak gelmiştim bu yöreye, o zamana kadarki hayatım karaya oturmuştu; burada çalışmak, düşünmek, yıkılan dünyayı kendi içimde yeniden inşa etmek için kalacak bir yer arıyordum, aradığım küçük bir evdi ve bu evi gördüğümde beğenmiştim beğenmesine, ama aslında evsahibesinin beni küçük balkona çıkardığı anda vermiştim kararımı. Aşağıya bakınca Klingsor'un bahçesiyle karşılaşmıştım; bahçenin tam ortasında açık pembe çiçekler açmış dev bir ağaç parıldıyordu, ağacın adını sormuştum hemen, işe bakın ki, erguvan ağacıydı; o zamandan beri her yıl çiçek açtı, mezeryongiller gibi dalın kabuğuna yapışık milyonlarca çiçek verdi; çiçeklenmesi dört ila altı hafta sürerdi, ancak ondan sonra açık yeşil yapraklar verir, bu açık yeşil yapraklar arasındansa öbek öbek, koyu erguvan rengi gizemli tohum kapsülleri sarkardı.

Erguvan ağacı* hakkında bilgi edinmek için sözlüğe başvurduğunuzda doğru dürüst bir şey öğrenemezsiniz elbette. Yahuda ve Mesih'le ilgili tek kelime yoktur! Ama bu ağacın baklagillerden olduğu, *Cercis siliquastrum* diye de nitelendiği, yurdunun Güney Avrupa olduğu ve sağda solda süs bitkisi olarak da görüldüğü yazar. Bu arada, ona "sahte keçiboynuzu" da deniyormuş. Gerçek Yahuda ile sahte keçiboynuzunun** nasıl karıştırıldığını Tanrı bilir! Ama "süs bitkisi" kelimesi hiç güleceğim yokken güldürmüştü beni! Süs bitkisiymiş! Bir ağaçtı o, dev bir ağaç, gövdesi öyle kalındı ki, en semiz günlerimde bile boy ölçüşemezdim onunla, ta aşağıdaki bahçeden neredeyse balkoncuğuma kadar uzanan tepesi muhteşemdi, gerçek bir gemi direğiydi o! Geçenlerde fırtınada kırılıp eski bir deniz feneri gibi yıkılırken bu süs bitkisinin altında duruyor olmak istemezdim doğrusu. (...)

* Erguvan ağacının Almancası, "Yahuda ağacı" anlamına gelen "Judasbaum"dur. –çn
** Keçiboynuzunun Almancası "Johahnesbaum"un düz çevirisi "Yuhanna ağacı"dır. –çn

Ve işte bir gece hiç yoktan, Amerika'dan ve okyanustan gelen bir kasırganın gecikmiş sonucu gibi, vahşi bir güney fırtınası esiyor, üzüm bağlarını birbirine katıyor, bacaları deviriyor, benim küçük taş balkonumu bile yıkıyor ve son saatlerinde erguvan ağacımı da alıp götürüyor. Hatırlıyorum da, Hauff ya da Hoffmann'ın o harikulade romantik hikâyelerinde ortalığı kasıp kavuran ürkütücü tropik fırtınaları ne çok severdim! Ah, işte aynen öyleydi, çölden gelmişe benzeyen o yoğun, sıcak rüzgâr huzurlu vadimizin üzerine olanca gücü, ağırlığı, ürkütücülüğü ve vahşiliğiyle abanarak bir Amerikan garabeti yaşattı bize. Çok kötü bir geceydi, bir damla uyku uyumadık, çocuklar dışında köyde hiç kimsenin gözüne uyku girmedi, ertesi sabah ortalık kırık kiremitler, çatlamış camlar, boynu bükük asma çubuklarından geçilmiyordu. Ama en kötüsü, benim için en büyük kayıp, erguvan ağacıydı. Tamam, ondan geriye kalan boşluğa genç bir kardeşi dikilecek ama yeni erguvan eskisinin yarı görkemine ulaşıncaya kadar ben artık bu dünyada olmayacağım. (...)

Berduşlar Hanı

Ne garip, ne acayiptir,
Hiç durmadan her gece
Akması çeşmenin sessizce,
Akçaağaç gölgesinin serinliğinde.

Ve daima bir rayiha gibi süzülmesi
Ayışığının çatıların üzerinde
Serin, karanlık havada
Uçması hafif bulut sürülerinin.

Bütün bunlar var ve kalacak öylece,
Ama biz dinlenip bir gece
Yollara düşeriz yine,
Durup da düşünmez bizi kimse.

Ve belki yıllar sonra,
Rüyamıza girer o çeşme
Avlunun kapısı, evin çatısı
Şimdiki ve sonraki haliyle.

Işıldar durur sıla gibi
Oysa kısacık bir moladır
Yabancı misafire yabancı bir çatı,
O ne şehri bilir artık ne de adları.

Ne garip, ne acayiptir,
Hiç durmadan her gece
Akması çeşmenin sessizce,
Akçaağaç gölgesinin serinliğinde!

Tezatlar

Yaz ortasındayız, penceremin önündeki büyük yaz manolyası haftalardır çiçek açıyor; güya lakayt, güya umursamaz ve yavaş, gerçekte çok hızlı ve bonkör çiçeklenme tarzıyla Güney yazının simgelerinden biridir o. Kar beyazı dev çanak yapraklarının sadece birkaçı, en fazla dokuzu onu aynı anda açtığı için ağacın iki aylık çiçeklenme dönemindeki görüntüsü esasında hep aynı kalır, oysa bu muhteşem dev çiçekler çok kısa ömürlüdür: Hiçbiri iki günden fazla yaşamaz. Rengi yeşile çalan solgun tomurcuk genellikle sabah erkenden açar, ışığı ak ipek gibi yansıtan, düşselliğiyle büyüleyici saf beyaz çiçek, koyu koyu parlayan, sert, her daim yeşil yaprakların üzerinde süzülür; süzülür olanca körpeliği ve parlaklığıyla bir gün boyunca, sonra yavaş yavaş rengi değişmeye, kenarları sararmaya, biçimini kaybetmeye başlar; dokunaklı bir teslimiyet ve yorgunluk ifadesiyle yaşlanır, ki sadece bir gün sürer yaşlanması da. Sonra beyaz çiçek kararır, rengi açık tarçına döner ve daha dün ipeği andıran çanak yaprakları şimdi narin, incecik güderi hissi verir: Düşsel, harikulade bir kumaştır bu, nefes gibi hafif ama yine de sağlam, hatta kaba. Benim büyük manolya ağacım o kar beyazı çiçeklerini böyle günbegün taşır ve sanki bunlar hep aynı çiçeklerdir. Taze limon kokusunu andıran hafif, heyecan verici, enfes ve tatlı bir koku eser çiçeklerden çalışma odama.

Büyük yaz manolyası (Kuzey'de de bilinen ilkbahar manolyasıyla karıştırılmasın) ne kadar güzel olsa da, her zaman dostum değildir. Bazı mevsimlerde ona şüpheyle, hatta düşmanca bakarım. Büyüdükçe büyüdü, komşum olduğu bu on yıl içinde o kadar uzadı ki, sonbahar ve ilkbaharın cılız sabah güneşi kayboldu balkonumdan. Koca bir herif olup çıktı manolyam, iştahla serpilerek bir anda boy atan, güçlü kuvvetli, sırık gibi bir delikanlıya

benzetiyorum onu. Ama şimdi, yaz ortasındaki çiçeklenme döneminde vakur ve zarif haşmetiyle yükseliyor bahçede, cilalanmışa benzeyen diri, parlak yapraklarını rüzgârda tıkırdatıyor ve fazla güzel, fazla fani narin çiçekleri için endişeleniyor.

Solgun dev çiçekli bu büyük ağacın karşısında bir başka ağaç, bir cüce var. Saksısının içinde küçük balkonumda duruyor. Bodur bir cüce ağaç kendisi, servigillerden, boyu bir metre bile değil ama neredeyse kırk yaşında, ufacık, yamuk yumuk, özgüveni yüksek bir cüce o, biraz dokunaklı, biraz da komik ama hem vakur hem de şirin, insanı ister istemez gülümsetiyor. Daha geçenlerde, doğum günümde hediye edildi bana, şimdi orada durmuş, onyıllar içinde fırtınalarda yamulmuşa benzeyen, karakterli ama sadece bir parmak boyundaki dallarını uzatıyor ve karşıdaki dev kardeşine kayıtsızca bakıyor. İriyarı biraderin iki çiçeği bile yeterdi vakur cüceyi tamamen kaplamaya oysa o bundan rahatsız değil, tek bir yaprağı bile bütün bir dalından daha büyük olan iri ve semiz manolyayı görmüyor sanki. O tuhaf, küçük anıtsallığıyla derin düşüncelere dalmış öylece dururken, çoğu zaman tarifsiz yaşlı ya da zamandışıymış izlenimi veren insan cüceler gibi yaşlı görünüyor.

Bizi haftalardır esir alan muazzam yaz sıcağında dışarıya nadiren çıkıyorum, birkaç küçük odada, kapalı panjurların ardında yaşıyorum, tek eğlencem, bu iki ağaç, dev ile cüce. Dev manolya tüm büyümelerin, dürtüsel ve doğal tüm hayatın, tasasızlığın, kösnül bereketin simgesi ve ilanı gibi geliyor bana. Suskun cüce ise onun tam zıddı hiç kuşkusuz: Fazla alana ihtiyacı yok, kendini harcamıyor, yeğinlik ve kalıcılık çabası içinde, o doğa değil, akıl, dürtü değil, irade. Sevgili küçük cüce, ne harikulade ve temkinli, ne güçlü ve kadim bir duruşun var senin!

Sağlık, işbilirlik ve nadan bir iyimserlik, tüm derin sorunların gülerek geçiştirilmesi, ısrarlı sorgulamalardan pişkince ve

korkakça kaçınılması, anlık hazların yaşam tarzı haline getirilmesi; zamanımızın şiarı bunlar şimdi. Dünya Savaşı'nın boğucu anısı bu şekilde atlatılıyor herhalde. Aşırı sorunsuz, Amerikan özentisi, gürbüz bebek kılığına girmiş bir oyuncudur iyimserlik modası, aşırı aptal, inanılmaz mutlu ve mütebessimdir, her gün yeni çiçeklerle süslenir, yeni film yıldızlarının resimleriyle, yeni rekorların rakamlarıyla. Tüm bu büyüklenmelerin anlık olması, tüm bu resimler ve rekorların sadece bir gün sürmesi kimsenin umurunda değil, ne de olsa bunlara hep yenileri ekleniyor. Biraz fazla pohpohlanan bu aptalca iyimserlik yüzünden savaş ve ıstırap, ölüm ve acı sadece kuruntudan ibaret zırvalıklar olarak görülüyor ve herhangi bir dert ya da sorunun lafı bile edilmiyor. Ve heyula boyutlarına ulaşmış, Amerikan örneğine göre semirtilmiş bu iyimserlik, aklın da yine aynı abartılara zorlanıp kışkırtılmasına, eleştirilerin dozunun iki katına çıkarılmasına, her yerde sorun aranmasına, moda felsefelerin ve resimli dergilerin yansıttığı çilek pembesi çocuk dünyası imgesinin topyekûn nefretle reddedilmesine yol açıyor.

İki ağaç komşum arasında, harikulade canlı manolya ile maddesel olmaktan bütünüyle çıkıp manevileşmiş cüce arasında işte böyle oturur, tezatların oyununu izler, düşünürüm, sıcakta kestiririm biraz, biraz tütün tellendiririm ve akşamın çökmesini, ormandan gelecek serin esintiyi beklerim.

Ve her yerde, yaptığım, okuduğum, düşündüğüm her şeyde bugünkü dünyanın tezatlıklarını görürüm. Her gün birkaç mektup alırım, çoğu tanımadığım insanlardan gelen iyi niyetli, bazen de suçlayıcı mektuplardır bunlar ve hepsi de aynı sorunla ilgilidir; ya tüyler ürpertici bir iyimserlikle doludurlar ve bana, bu kötümsere çıkışmaya, alayla gülmeye yahut acımaya doyamazlar ya da hak verirler, derin endişeleri ve çaresizlikleri yüzünden fanatik ve abartılı bir biçimde hak verirler. (...)

İkisi de, manolya da cüce ağaç da, iyimserler de kötümserler de haklıdır elbette. Ama ben iyimserleri daha tehlikeli bulurum, zira o aşırı memnuniyeti, o gevrek gülüşleri ne zaman görsem, 1914 yılını, halkların o dönemde güya sağlıklı bir iyimserlikle her şeyi harika ve müthiş bulduğunu, savaşların aslında çok tehlikeli, şiddet dolu girişimler olduğu ve sonunun kötü de bitebileceği uyarısında bulunan her kötümseri kurşuna dizmekle tehdit ettiklerini hatırlarım. Evet, kötümserler kısmen alaya alındı, kısmen de kurşuna dizildi, iyimserler ise o büyük dönemi yüceltip göklere çıkardı, yıllarca coşup zafer kazandılar; sonunda coşmaktan ve zafer kazanmaktan mahvolarak aniden büyük yıkıma uğrayan iyimserler ve halklar, bir zamanların kötümserleri tarafından teselli edilmek ve yeniden hayata tutunmak için cesaretlendirilmek zorunda kaldılar. Yaşananları asla unutamam ben.

Hayır, biz düşünürler ve kötümserler içinde yaşadığımız dönemi sırf eleştiriyor, yargılıyor ya da küçümsüyorsak haklı değiliz elbette. Ama biz düşünürler (bugün bize Romantikler diyorlar, ki amaçları iltifat etmek değil), bizler de bir parçası değil miyiz bu dönemin? Ödül için dövüşen boksörler ve otomobil fabrikatörleri kadar bizim de hakkımız yok mu onun adına konuşmaya, onun bir timsali olmaya? Mütevazılığa kapılmadan evet diyorum bu soruya.

İki ağaç tuhaf bir tezat içinde karşılıklı duruyor ve doğadaki her şey gibi tezatlara aldırmıyorlar, ikisi de kendinden ve haklılığından emin, ikisi de güçlü ve dayanıklı. Manolya özsuyuyla köpük köpük kabarıyor, çiçeklerinin kösnül kokusunu saçıyor. Cüce ağaçsa iyice kendi içine çekiliyor.

Rüzgârlı Gece

Salınınca esintisinde alize rüzgârının incir ağacı
Yılanlar gibi dolanınca yine kıvrık dalları,
Çıplak dağdan yükselince yalnız bir şölene dolunay
Ve ruh katınca ortalığa gölgesiyle,
Süzülen bulut gemileri arasında konuşunca
Rüyadaymış gibi kendi kendine ve büyüleyince geceyi
Gölün üstünde, ruh ve şiir kılınca sessizce
Yüreğimin ta derinlerinde uyanır müzik,
Başkaldırır sonra ruh şiddetli bir özlemle,
Gençleşir âdeta ve arzular coşkun hayata dönmeyi,
Dövüşür kaderle ve sezer neyi yitirdiğini,
Şarkılar mırıldanır kendine, mutluluk düşüyle oynar,
Bir kez daha başlamak ister, bir kez daha
Uzak gençliği ateşlemek soğumuş bugünde,
İster yollara düşmek, baştan çıkarmak ve yıldızlara kadar
Uzanmak salkım saçak arzuların koyu çan sesleriyle.
Tereddütle kapatırım pencereyi, lambayı yakarım,
Görürüm beklediğini yatağın solgun ışıltılı yastıklarının,
Bilirim dolanır ay dünyanın etrafında ve eser bulutların şiiri
Dışarıdaki rüzgârda coşkuyla, gümüşi bahçenin üzerinde,
Dönerim yine usulca alıştığım şeylere,
Duyarım uyuyana kadar gençlik şarkımın çınladığını.

Küçük Patika

Köyden aşağıdaki göle küçük bir yol iner, bir patika, bir keçi yolu; sık sık geçerim o yoldan, yazın yüzlerce kez, bazen kışın da.

Patikayı bulmak öyle kolay değildir. Araba yolundan kimsenin tahmin edemeyeceği bir yerde ayrılır, girişi de yılın yeşil zamanında çalılarla, böğürtlen çitleriyle ve eğreltiotlarıyla kapanır. Bu vahşi patikanın içine adım attığınızda, sırık gibi uzamış bir sürü genç kestane fidanı arasından hızlı hızlı handiyse dikine, seyrek ama yine de bol ağaçlı bir ormana inilir. Aslına bakılırsa, bunlar genç değil, uzun yıllar önce kesilmiş kadim ağaçlardır ve şimdi böyle karmakarışık, eğlenceli ve keyfi bir görünüm sergileyen binlerce genç, büyüme telaşındaki filiz o eski görkemli kütüklerden sürgün verir. Mayısta ve haziran başında taze yapraklar kuşandıklarında harika görünürler; kocaman yapraklı bu körpe kestane sırıklarının her biri sanki taranmış gibi aynı yönde göğe yükseldiği gibi, sırıkların iki yanını süsleyen yapraklar da hep aynı yöne baktığından, o seyrek orman birbiriyle aynı açıda kesişen binlerce çizgiden oluşan bir ağa benzer.

Bir iki dakikada dağın bir alttaki taraçasına varılır; orada, ağaçlığın kıyısında birkaç yaşlı kestane vardır, iri, babacan, dipleri yosunla, gövdeleri sarmaşıkla kaplı, tepeleri görkemli, soylu ağaçlardır bunlar, etrafları evvelki yılın meyvelerinden kalanlarla, geçen sonbaharın kestanelerinin dikenli kabuklarıyla öbek öbek kaplıdır. Hemen yanı başlarında otlar, cılız, kısacık, kuru otlar büyür, üst tarafını kestanelerin gölgelediği, alt tarafına güneşin vurduğu dik bir de çayır vardır ve bu küçük, kurak, çoğu zaman tozlu çayırda baharın ilk günlerinde görülecek güzel şeyler olur hep, zira incecik, küçücük yüzbinlerce beyaz çiğdem çayırın yuvarlak sırtından aşağıya gümüşi bir kürk gibi, çok hafif ak zerreler ya da küf gibi yayılır.

Az ötede yine orman başlar. Önce seyrek kestane fidanları, sonra, mayısta tropik bir düş bahçesi gibi kokan akasyalar, aralardaysa tenekemsi kalın yaprakları insanı yatıştırırcasına ışıldayan ve kırmızı meyveleri kışın çıplak ormanda parıl parıl parlayan bir sürü çobanpüskülü. Küçük patikanın bu kısmı yine çok diktir, yağmur döneminde buradaki vahşi dere vadiye doğru çağıldayarak akar, o yüzden patikacık burada suyun hışmından iyice çukurlaşmıştır. Derin bir olukta, bir hendekte yürür gibisinizdir, önünüz sıra kestanelerin köklerini görürsünüz, onların yanında da, sonbaharda rengi solgun yapraklara benzeyen, orada burada pıtramış güzel taş mantarları bulursunuz. Ama bunun için elinizi çabuk tutmanız ve pürdikkat aramanız gerekir, zira köylüler bu avı hiç kaçırmaz, yaz bitiminin elverişli günlerinde, ay dolarken, sık sık toplanıp güle oynaya ormana giden bir sürü ailenin, saklanmayı çok iyi bilen mantarları bulmak konusunda hayran olunası bir becerisi vardır.

Haziranda buralar yabanmersini kaynar ve kesilip dımdızlak bırakılan kayran yıl boyunca ne zaman güneş açsa gizli gizli yabanmersini ve funda kokar. Yazın bitişiyle bir sürü rengârenk kelebek, kaplan kelebeği ve boyalı hanım kelebeği gelir.

Şimdi patika o kadar dik değildir artık, bir süre neredeyse dümdüz ilerler, orman da daha ulu, daha gümrahtır; henüz el değmemiş yaşlı, güzel ağaçlar bir aradadır burada, aralarında birkaç dişbudak vardır; orada dere yaz ortasına kadar küçük bir su birikintisinden ibarettir, bizim dağda pek görülmeyen birkaç çiçeğe de rastlanır. Küçük dar patika kendine gelir sonra; genişler, yer yer de küçük ikizi, bir *fratello** yürür yanı sıra. Ve ansızın açılır yaşlı orman; son ağaçlarının altında çatısı kırmızı, duvarları sıcak toprak renginde bir kulübe, ahır ya da barınak vardır, onların gölgesinden çıkınca da kısa sıralar halinde asmaların dizildiği küçük, yeşil bir taraçaya varılır, aralarda şeftali

* (İt.) Erkek kardeş. –çn

fidanları ve yüzlerce kez budanmış, saygıdeğer budaklarıyla dut ağaçları yükselir. Alt tarafı geniş, üst tarafı neredeyse sivri kısa bir tahta merdivende çoğu zaman bir ihtiyarın durduğu ve bu ağaçların sağını solunu makasla kırptığı görülür. Yaşlı adam dut ağacının yere yakın büyümesi ve güzelce toplanabilmesi için ömrü boyunca özenle kırpmıştır yapraklarını. Ve tüm o yıllar, onyıllar boyunca kırpılan, budanan ağaçlar yeni sürgünler vermiş, yeniden büyümüştür ve zamanla kazanan onlar olmuş, her şeye rağmen uzamışlardır, yaşlı adam ise makasıyla, testeresiyle onları tam anlamıyla zapt edemeden ölecektir.

Orman tarafından gelip asmalar ve şeftali ağaçlarının yanından, küçük yeşil taraçayı geçerek tekrar ormana doğru yürüdüğünüzde güzel bir an yaşar, aşağıdaki ormanın arasından, mevsimine ve ağaçlardaki yapraklanmaya göre daha az ya da çok, kırmızı, beyaz ve mavi bir şeylerin parıldadığını görürsünüz. Sonra, gözleriniz yavaş yavaş seçmeye başlayınca, ta aşağılarda kamaşan kırmızı çatıları, küçük köyü görür, horozların ötüşünü duyarsınız; köyün ardındaysa gül rengi bir sahil, kıyısı beyaza çalan mavi göl, arada da solgun, esintili bir sazlık kuşağı vardır. Burada ben her defasında bir an durur, ağaçların gövdelerine tutunurum ve alelacele, âdeta diklemesine aşağıya inen küçük patikanın ardından baktıktan sonra bakışlarımı köyün kırmızı çatılarında, asılı çamaşırlarında, kırmızımsı bir *boccia** sahasının ötelerinde, gölde ve sazlıkta gezdiririm. Sonra da birkaç adımda, dar oluklar, girift köklerle kaplı çukurlar, tek tük yaşlı ağaçlar arasından çayırlara çıkarım yine. Böğürtlen çalılarının gizlediği eski duvarın üzerinden atlayınca göz kamaştırıcı beyazlıktaki yola varılır, yolun ilerisinde de göl uzanır, sazlıklar salınır, kayıklar yüzer ve bronzlaşmış bacakları ve bambu oltalarıyla oğlanlar dikilir sığ suda.

* (İt.) Çimde oynanan İtalyan bovlingi. –çn

Eski Bir Çiftlik Evinde Yaz Öğlesi

Asırlık ıhlamurlar, kestaneler
Nefes alır, hışırdar usulca ılık rüzgârda,
Su fıskiyesi parıldar, uysalca döner
Havanın soluğunda, ağaç tepelerinde
Kuş sürüleri o saatte susmuş gibidir.
Dışarıdaki yol sessizleşir öğlen sıcağında,
Köpekler çayırda mahmur mahmur uzanır,
Saman arabaları uzaktan uzağa gıcırdar sıcakta.

Biz otururuz gölgede, biz ihtiyarlar,
Kucakta bir kitap, ışıktan kamaşan gözler yerde,
Yaz gününün kucağında tatlı tatlı sallanarak,
Göçüp gidenleri gizlice anarak,
Artık ne kışı ne de yazı bilenleri
Yine de salonlarda, patikalarda,
Görünmeden de yanımızda olanları,
Orası ile Burası arasında köprü kuranları.

Eylülde Ağıt

Ağır ağır söylüyor şarkısını karanlık ağaçlarda yağmur,
Esiyor ormanın üzerinde ürkünç bir kahverengi.
Dostlar, yaklaştı sonbahar, ormanda pusuya yattı bile pürdikkat;
Tarla da boş boş bakar, geleni gideni sadece kuşlar.
Ama güneydeki yamaçta olgunlaşıp göverir çubuğunda asma,
Ateş ve gizli bir teselli saklıdır kutsal kucağında.
Şimdi henüz kanlı canlı, yeşil yeşil hışırdayan ne varsa
Çok yakında solup gidecek üşüyerek, ölecek siste ve karda;
Kanı tutuşturan şarap sadece ve sofradaki gülen elma
Yazdan, güneşli günlerden kalma bir parıltıyla alevlenecek.
Anlam da böyle olgunlaşır bizde ve kararsız kışta tadın siz de,
Isıtan ateşine müteşekkir, hatıraların şarabından,
Ve akıp gitmiş günlerden çırpınıp gelen şölenler, sevinçler,
Salar suskun danslarla mutlu gölgeleri yüreğe.

Bremgarten Köşkü'nde

Kim dikmişti bir zamanlar bu yaşlı kestaneleri,
Kim içmişti taş çeşmeden,
Kim dans etmişti süslü salonda?
Göçüp gittiler, unutuldular.

Bugün biz varız güneşin altında
Bize söyler şarkılarını tatlı kuşlar:
Biziz oturan sofrada bir arada, mumlarla,
Ebedi Bugüne sunmak için kutsal içkiyi.

Ve biz de göçüp unutulduğumuzda,
Söyleyecek yine ulu ağaçlarda
Şarkısını karatavuk, şarkısını rüzgâr,
Ve aşağıdaki nehir köpürecek kayalarda.

Ve salonda, akşam çığlıklarında
Tavus kuşlarının, oturacak başkaları.
Söyleşecek, güzelliğe övgüler düzecek,
Gelip geçecek flamalı gemiler,
Ve Ebedi Bugün neşeyle gülecek.

Doğanın Biçimleri*

Küçükken de meraklıydım doğanın acayip biçimlerini seyretmeye ama gözlemcisi değildim, kendine özgü büyüsünün, girift, derin dilinin meftunuydum. Ağaçların uzun, fosilleşmiş kökleri, kayaların renkli damarları, suda yüzen yağ lekeleri, camdaki çatlaklar; bunun gibi şeyler eskiden nasıl da büyülerdi beni, her şeyden önce de su, ateş, duman, bulutlar, toz, özellikle de, gözlerimi kapadığımda daireler çizen renk lekeleri. (...) Zira o zamandan beri hissettiğim o canlılık ve sevinci, kendimle barışıklık duygusunu, sırf ateşi uzun uzun seyretmeme borçlu olduğumu anlamıştım. Bu bana tuhaf biçimde iyi geliyor, zenginlik katıyordu!

Hayatımın asıl gayesine giden yolda edindiğim bir iki tecrübeye yenisi eklenmişti: Bu tür şeyleri izlemek, kendini doğanın akıldışı, girift, tuhaf biçimlerine vermek, benliğimizin bu varlıkları yaratan iradeyle uyum içinde olduğu duygusunu uyandırır bizde; bir süre sonra onları kendi fikirlerimiz, kendi eserlerimiz gibi görme hevesine kapılırız; bizimle doğa arasındaki sınırın muğlaklaşıp ortadan kalktığını görür, retinamızdaki imgelerin dışsal izlenimlerden mi yoksa içsel izlenimlerden mi kaynakladığını bilemediğimiz bir ruh haline gireriz. Ne kadar da yaratıcı olduğumuzu, dünyanın mütemadiyen yaratılmasına ruhumuzun da daima katkıda bulunduğunu keşfetmenin bundan daha basit, daha kolay bir yolu yoktur. Esasında, hem bizde hem de doğada aynı bölünmez tanrısal varlık faaliyet gösterir, öyle ki dış dünya yıkılsaydı bile içimizden biri onu yeniden kurmaya muktedir olurdu, zira dağ ve nehir, ağaç ve yaprak, kök ve çiçek, doğadaki tüm varlıklar içimizde önceden şekillenmiştir, zira özü sonsuzluk olan, özünü bilmesek de çoğu zaman kendini bize sevme gücü ve yaratma gücü olarak hissettiren ruhtur onların kaynağı. (...)

Bahçenin rayihası yoktu, orman çağırmıyordu, etrafımdaki dünya eski püskü şeylerin ortalığa saçıldığı bir yer gibiydi, tatsız tuzsuz, cazibesizdi, kitaplar kâğıttı, müzik bir gürültü. Sonbahardaki ağacın yaprakları da böyle dökülür işte, ağaç hissetmez bunu, yağmur süzülürken gövdesinden ya da güneş ya da ayaz, içindeki hayat yavaş yavaş büzülüp kendi içine çekilir. Olmez ağaç. Bekler.

Sonbaharda Ağaç

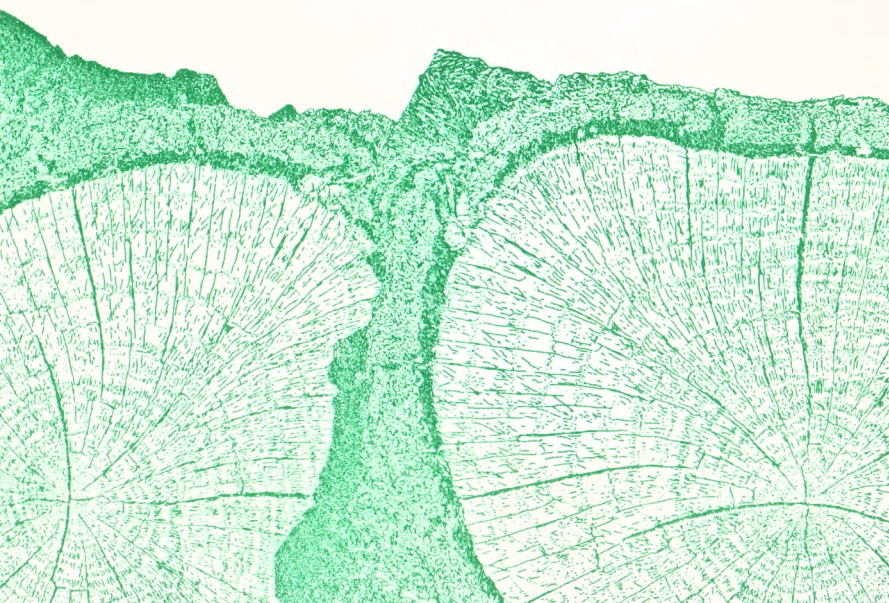
Çaresizce savaşır hâlâ soğuk
Kasım geceleriyle yeşil giysisi için
Ağacım. Sever giysisini, kederlidir,
Taşımıştır yapraklarını neşeli aylar boyunca,
İster ki kendinde kalsın.

Ve yine bir gece, yine
Zorlu bir gün. Ağaç bitkin düşer,
Mücadeleyi bırakır, verir dallarını
Yorgun argın yabancı iradenin eline,
Sonunda yenilir büsbütün.

Ama şimdi gülüyor, sarı kızıl renklerle
Ve dinleniyor mavilikte büyük keyifle.
Yorulup bıraktığı için kendini ölüme,
Sonbahar, o merhametli sonbahar,
Donattı onu yeni görkemle.

Budanmış Meşe

Nasıl da iğdiş etmişler ağaç seni,
Nasıl da tuhaf duruşun, nasıl garip!
Nasıl da çekmişsin binbir çile,
Kalana kadar içinde safi inat ve irade!
Ben de senin gibiyim, küsmedim
Şu iğdiş edilmiş, çileli hayatıma
Günbegün çektiğim eziyetin içinden
Çeviririm alnımı ışığa.
Latif ve narin ne vardıysa içimde,
Hoyratça kırdı geçirdi dünya,
Memnunum, barışığım yine de,
Sabırla yeni yapraklar veririm
Yüzlerce kez kırılmış dallarımdan
Ve tüm acılara rağmen hâlâ
Âşığım ben bu divane dünyaya.

Güney'in Yalnız Evladı*

Mariabronn Manastırı'nın girişindeki çifte sütuncukların taşıdığı kemerin önünde, yolun hemen dibinde, Güney'in evladı olup yurdundan ayrı düşmüş bir kestane ağacı vardı; çok zaman önce Roma'dan dönen bir hacının getirdiği bu görkemli kestane, yusyuvarlak tepetacını yola şefkatle eğer, rüzgârda derin derin nefes alır, ilkbaharda, her taraf yeşile büründüğünde ve manastırın ceviz ağaçları kızılımsı körpe yapraklarını kuşandığında bile yaprak vermez, sonra, en kısa gecelerin yaşandığı vakitler, yaprak demetlerinin arasından insanı tedirgin eden buruk, kesif kokular saçan o alışılmadık çiçeklerinin mat, beyaz-yeşil ışınlarını saçardı ve ekimde, meyvelerle üzümler toplandıktan sonra, her sene olgunlaşmayan, olgunlaştığında da manastır öğrencilerinin anında kapış kapış topladığı, Güneyli Başrahip Yardımcısı Gregor'un da odasındaki şömine ateşinde kızarttığı dikenli meyvelerini sonbahar rüzgârında sararan tepetacından aşağıya bırakırdı. Kemerli girişin üzerindeki yapraklarını yabancı, şefkatli bir edayla manastıra doğru estiren, kumtaşından ince uzun çifte sütunlarla, pencere kemerleri, saçaklar ve payandaların taş süslemeleriyle gizliden gizliye akraba olan bu güzel ağaç, Fransız ve Latin kökenlilerin çok sevdiği, yerlilerin garipseyip hayretle bakakaldığı, bir başka iklimden gelmiş hassas, hafifçe üşüyen bir misafirdi.

"Bir Manzara Tasviri"nden

Bir haftadan beri villanın zemin katında, benim için yepyeni bir ortamda, yepyeni bir doğa, toplum ve kültürde yaşıyorum; bu yeni dünyada şimdilik yapayalnız olduğumdan ve güzel, büyük çalışma odamın sessizliğinde sonbahar günleri bitmek bilmediğinden, sabır oyunu oynar gibi bu notları yazmaya başladım. Bir tür iş bu da, yalnız ve boş günlerime bir nebze anlam katıyor, pek çok kişinin ehemmiyeti ve maaşı yüksek işlerinden çok daha zararsız bir meşgale en azından.

Bulunduğum yer Latin dil sınırına çok yakın bir kanton. Bir sağlık enstitüsünün başındaki dostumun misafiriyim burada ve doktorun bana çok yakında tanıtacağını düşündüğüm enstitünün hemen yanı başında kalıyorum. Şimdilik enstitü hakkında bildiğim tek şey, güzel parklarla dolu geniş bir arazideki eski bir malikânede, muazzam büyüklükte, mimarisi çok güzel köşkümsü bir binada bulunduğu. (...)

Bu ferah enstitü binası, hekimlere tahsis edilmiş iki daireli küçük villamız, mutfak, çamaşırhane, garajlar, ahırlar, marangozhane ve diğer atölyeleri barındıran daha modern birkaç bina, geniş fidanlıklar, bostanlar ve seraların da bulunduğu çiftlik arazisiyle birlikte görkemli, feodal, biraz da koket devasa bir parkın ortasında yer alıyor. Taraçaları, patikaları ve merdivenleri malikâneden aşağıya, gölün kıyısına kadar inen bu park, daha uzun yürüyüşlere çıkamadığım için, şimdilik benim tek manzaram ve ortamım, ilgimin ve sevgimin büyük kısmını ona hasretmiş bulunuyorum. Bu parkı kuranlar iki eğilimin, daha doğrusu iki tutkunun peşinden gitmişe benziyor: Mekânı pitoresk-romantik çimlik alanlara ve ağaç kümelerine ayırma tutkusu ile sadece güzel ve iyi gruplandırılmış ağaçlar

değil, olabildiğince değişik, nadir ve ecnebi ağaçları da dikip yetiştirme tutkusu.

Görebildiğim kadarıyla, civardaki tüm malikâne arazilerinde böyle bir âdet varmış, ama bu malikânenin son sahibi egzotik bitki yetiştirme hobisini, plantasyon sahibi olduğu ve tütün ihraç ettiği Güney Amerika'dan dönerken beraberinde getirmiş olsa gerek. Şimdi bu iki tutku, romantizm tutkusu ile botanik tutkusu, birbiriyle zaman zaman çelişse ve çatışsa da, ikisini barıştırma denemesi bazı bakımlardan hemen hemen başarılı olmuş, nitekim parkta gezinirken kâh yeşillendirme ile mimarinin uyumuna, gölün enginlerine ya da köşkün cephesine açılan şaşırtıcı manzaralara ve asil panoramalara hayran kalıyor, seviniyorsunuz, kâh her bir bitkinin botanik açıdan ilginçliğinden, yaşından ya da canlılığından etkileniyor, onlara ille de daha yakından bakmak istiyorsunuz. Malikâne başlı başına bir âlem zaten; en üstteki yarım daire terastaki iri saksılarda göz kamaştıran Güney bitkileri arasında bir portakal ağacı da var; dolgun ve parlak küçük meyvelerle dolu portakal ağacı, başka enlemlerden getirilip kendilerine yabancı bir iklime taşınan bitkilerin çoğu gibi çelimsiz, hastalıklı, hatta keyifsiz bir izlenim uyandırmıyor, güçlü kuvvetli gövdesi, kırpılıp yuvarlatılmış tepetacı ve altın meyveleriyle gayet memnun ve sağlıklı görünüyor. Onun az ötesinde, biraz daha aşağılarda, göl kıyısının yakınlarında, tuhaf, güçlü bir bitki dikkat çekiyor; ağaçtan ziyade çalı kendisi, ama kökleri saksıda değil toprakta ve portakal ağacınınkine benzeyen küçük, sert, yuvarlak meyveleri var. Acayip, son derece inatçı, kendini savunurmuş gibi dolaşık, girift, çok köklü ve bol dallı çalımsı bitkinin meyveleri o cüce portakalınki gibi altın sarısı değil. Karaçalı diye bilinen bu heybetli, kadim bitkiyi emsalleriyle ara ara karşılaşıyorsunuz parkta dolaşırken.

Etkileyici, kısmen de tuhaf siluetli, porsuk ağacı ve serviyle akraba birkaç ağacın yanında tek başına duran, belki biraz hüzünlü ama güçlü ve sağlıklı Şili arakoryası bir rüyaya dalar gibi kaybolmuş hatasız simetrisinde ve yalnızlığını umursamadığını ilan edercesine en tepedeki dallarında ağır, iri meyveler taşıyor. Çimlere özenle tek tek yerleştirilen ve bizi ilgi ve hayranlık duymaya âdeta ısrarla davet eden bu nadir bitkilere, ilginç olduklarını bildikleri için masumiyetlerini azıcık yitirmiş olan, ender denilemeyecek ama bahçıvanlık sanatının elinden çıkma nazlı ve hülyalı bir dizi ağaç, özellikle de salkımsöğütler ve salkımhuşlar, duygu çağının bu uzun saçlı kibar prensesleri ekleniyor; aralarında grotesk bir de köknar var ki, bir yerden sonra gövdesini tüm dallarıyla birlikte yere doğru bükmüş, köklerine ulaşmaya çabalıyor. Büyümenin böyle tabiata aykırı biçimde yön değiştirmesi, yerlere kadar sarkan sık dallarla örülü bir çatı, doğal ağaçtan bir kulübe ya da insanın içine girip saklanabileceği, bu mucizevi ağacın perisiymiş gibi yaşayabileceği bir mağara yaratmış.

Kıymetli fidanlığımızın en güzel örnekleri arasında yer alan birkaç görkemli, yaşlı sedir ağacının en güzeli, en üstteki dallarıyla heybetli bir meşenin tepetacına dokunuyor, arazideki en yaşlı ağaç olan bu meşe, parktan da, evden de çok daha kadim. İyi serpilmiş birkaç sekoya da var, sık sık esen şiddetli ve soğuk rüzgârlar yüzünden boyuna değil de enine büyümeye mecbur kalmışlar sanki. Bana göre parkın en güzel ağacı o soylu ecnebilerden biri değil, muazzam cüssesiyle yaşlı, saygıdeğer bir akçakavak; akçakavağın toprağın az üstünde ikiye ayrılan gövdesinin her biri tek başına bir parkın en büyük gururu olabilirdi. Işığın ve rüzgârın oyununa göre gümüşümsü griden kahverengimsi, sarımsı, hatta pembemsi tonlardan koyu griye kadar uzanan zengin bir renk paleti sergileyen ama daima metalik ve kırılgan yaprakları hâlâ gümrah. Kuvvetli rüzgâr bu dev ikiz tepeler-

le oynaştığında ve gökyüzü, kasımın bu ilk günlerinde zaman zaman görülen nemli, koyu bir yaz mavisine büründüğünde ya da bulutlardan karardığında, muhteşem bir gösteriye tanık oluyorsunuz. Bu saygıdeğer ağaç Rilke gibi bir şaire, Corot gibi bir ressama layık.

Park kurulurken Fransız değil, İngiliz tarzından yola çıkılmış. Kendiliğinden oluşmuşa benzeyen doğal bir peyzaj yaratılmak istenmiş ve bu aldatmacada handiyse başarılı da olunmuş. Ama mimarinin titizlikle dikkate alınması ve göle doğru eğimli arazinin özenle işlenmesi, burada doğanın ve yabani bitkilerin değil, kültür, akıl, irade ve yetiştirme çabasının işbaşında olduğunu apaçık gösteriyor. Park biraz kendi haline bırakılsaydı, biraz ihmal edilse ve yabanileşseydi daha güzel olurdu herhalde; o zaman patikaları otlar bürür, taş merdivenlerin ve kenar taşlarının arasında eğreltiotları büyürdü; çimler yosunlanır, süs amaçlı yapılar yıpranır, her şey doğanın rasgele üreme ve çöküş dürtüsünü yansıtırdı; vahşi doğanın ve ölüm düşüncesinin bu soylu, güzel dünyaya girmesine izin verilir, devrilen ve ölen ağaçların cesetlerinin ve kütüklerinin üzerine yosunsu cüce bitkilerin tırmandığı görülürdü. Bir zamanlar parkı tasarlayıp kurarken her şeyi ince ince planlayan o güçlü insan aklı ve kültür iradesi ona bugün de hâkim, onu bugün de koruyup kolluyor ve vahşi doğaya, sallapatiliğe, ölüme hiç alan bırakmıyor. Ne otlar fışkırıyor patikalarda, ne de çimlerde yosunlar; ne meşenin tepetacını komşu sedir ağacına fazlaca yanaştırmasına müsaade ediliyor, ne de sarmaşık kafeslerinin, cüce ve salkımlı ağaçların yetiştirilmiş olduklarını unutmalarına ve tasarlandıkları, budandıkları, eğilip büküldükleri yasadan kaçıp kurtulmalarına izin veriliyor. Hastalık, yaşlılık, fırtına ya da yoğun kar yüzünden bir ağaç devrildiği ya da yitirildiğinde geride ölümün ya da yeni neslin düzensiz karmaşası kalmıyor, düşüp ölenin yerine muntazaman dikilen

küçük, ince uzun, güzel mi güzel, iki üç dallı, birkaç yapraklı körpe bir fidan düzene itaat edip uyum sağlıyor, yanında da onu destekleyip koruyan temiz, güçlü bir çubuk oluyor.

Nitekim aristokrat bir kültürün eseri artık tamamen farklı bir dönemde bile korunabilmiş burada; araziyi bağışlayan kişinin, malikânenin tüm mülkünü hayırsever bir kuruma armağan eden o son efendisinin arzusu hâlâ saygı görüyor, iradesi hâlâ hüküm sürüyor. Ulu meşe ve sedir ağacı kadar incecik fidan da itaat ediyor ona, her ağaç kümesinin silueti itaat ediyor, sazlık kıyıdan ve gölden o geniş çimlik alanla ayrılan bahçenin son taraçasındaki anıt taşı da onu hürmetle anarak ebedileştiriyor. Ve şiddet dolu bir dönemin bu güzel mikrokozmosta açtığı tek görünür yara da iyileşip geçecek yakında. Son savaşta, biraz daha yukarılardaki çimlik alanlardan birinin sürülmesi ve tarlaya dönüştürülmesi gerekmişti. Ama şimdi bu boş alan, oraya kadar sokulabilen çiğliği yok etmek ve yine çimle ekilmek için tırmık ve tapanı bekliyor.

Güzel parkım hakkında çok şey anlattım gerçi, ama unuttuklarım tasvir ettiklerimden fazla. Akçaağaçlara ve kestanelere hâlâ övgü borçluyum, iç avlulardaki kalın gövdeli gümrah morsalkımlardan da bahsetmedim, onlardan önce harikulade karaağaçları da anmam gerekirdi, ki bunların en güzeli, kaldığım yerin hemen yanı başında, villa ile ana bina arasında duruyor; az ötedeki saygıdeğer meşeden daha genç ama daha ulu. Bu karaağaç sağlam ve kalın ama en başından beri boy atmaya meraklı bir gövdeyle yükseliyor topraktan; kısa, ani bir sıçrayışla göğe doğru hamle eden ışık tutkunu bir sürü ince dalla bir fıskiye gibi etrafa neşeyle fışkıran gövdesi, sevinçle yükseldikten sonra güzel kubbeli tepetacında nihayet huzura eriyor.

Bu düzenli ve kültürlü ortamda ilkelliğe ve vahşiliğe yer olmasa da, iki farklı dünya parkın sınırları boyunca her yerde karşı karşıya geliyor. Daha ağaçlandırılırken de gölün sazlık kıyısının

kumlarında ve bataklığında son bulan yumuşak eğimli patikalar, ehlileştirilmeden kendi haline bırakılan doğayla şu son dönemde iyiden iyiye komşu olmuş. Onlarca yıl önce bölgedeki gölleri birbirine bağlayan kanallar açılınca buradaki gölün su seviyesi birkaç metre düşmüş, kıyı şeridinin geniş bir kısmı kurumuş. Kuruyan kıyı şeridine ne yapılacağı bilinmediğinden burası kaderine, doğaya terk edilmiş; şimdi burada millerce uzayıp giden, kısmen hâlâ bataklık, bakımsız, biraz da kötürüm bir orman, uçup gelen tohumlardan yetişen ve gölün eski kumlu zeminini yavaş yavaş orman toprağına dönüştüren gürgen, kayın, söğüt, kavak ve başka ağaçlarla dolu bir cengel büyüyor. Sağda solda, bu topraklara pek ısınamamış gibi görünen bir iki cüce meşe de var. Yazın burada bazı kamış türlerinin çiçek açtığını, gümüş pamukotlarının ve Konstanz Gölü'nden bildiğim o boylu boslu, tüylü orkidelerin yetiştiğini hayal edebiliyorum. Pek çok hayvana sığınak sunan bu vahşi doğada ördekler ve başka perde ayaklı kuşların yanı sıra çulluklar, bataklık kuşları, balıkçıllar ve karabatakların da yuvası var; orada uçan kuğuları, evvelki gün de ağaçlıklar arasından çıkan iki geyiğin parkımızın çimlerinden oynaya zıplaya ağır ağır geçtiğini gördüm.

Burada ayrıntılarıyla tasvir etmesem de kısaca anlattığım görkemli, bakımlı park ve yeni sulak arazideki genç orman devasa bir doğa alanıymış gibi görünüyor ama malikânemizin en yakın çevresinden başka bir şey değil. Patikalarda on beş dakika bir aşağı bir yukarı gezindiğimde, bu yer kendi içinde bir bütün gerçekten; büyük şehirlerdeki parklar gibi bize bir süreliğine yeten, mutluluk veren ve dışarıdaki doğanın yerine geçen sınırlı, küçük bir dünya. Oysa gerçekte bütün bunlar, park, bostanlar, meyve bahçeleri ve orman kuşağı, çok daha büyük, bütüncül bir şeyin bir önceki aşaması sadece. Malikâneden çıkıp şirin patikalardan aşağıya yürüdüğünüzde, ulu karaağaçların, kavakların, sedirlerin, tarçın

rengi gövdeleri sarkık, esnek dallarının o sıcacık, rahat çadırları altında yükselen dev sekoyaların, Şili arokaryası ve boyacısumaklarının, salkımsöğütlerin ve akdikenlerin yanından geçerek kıyıya indiğinizde, karakteri güzellik ve ilginçlik değil, yücelik olan hakiki ve ebedi doğayla, geniş, engin, duru, uçsuz bucaksız bir manzarayla karşılaşırsınız. Kıyıdaki sazlıkların rüzgârda esip dans eden kahverengimsi küçük ormanının ardında millerce uzanan göl durgun havada gök mavisi, fırtınalı havalarda ise buzullar gibi koyu mavi yeşildir ve ufukta (sık sık olduğu gibi gri ve opak bir sisin ardında gizlenmemişse) uzayıp giden Jura Sıradağları'nın alçak sırtları, neredeyse dümdüz uzanan bu enginlikte sonsuzca açılan gökyüzünde sakin ama güçlü çizgilerini çizer.

Solgun Yaprak

Her çiçek meyve olmak ister,
Her sabahın arzusu akşamdır,
Her şey fanidir bu dünyada,
Değişimden, kaçıştan başka.

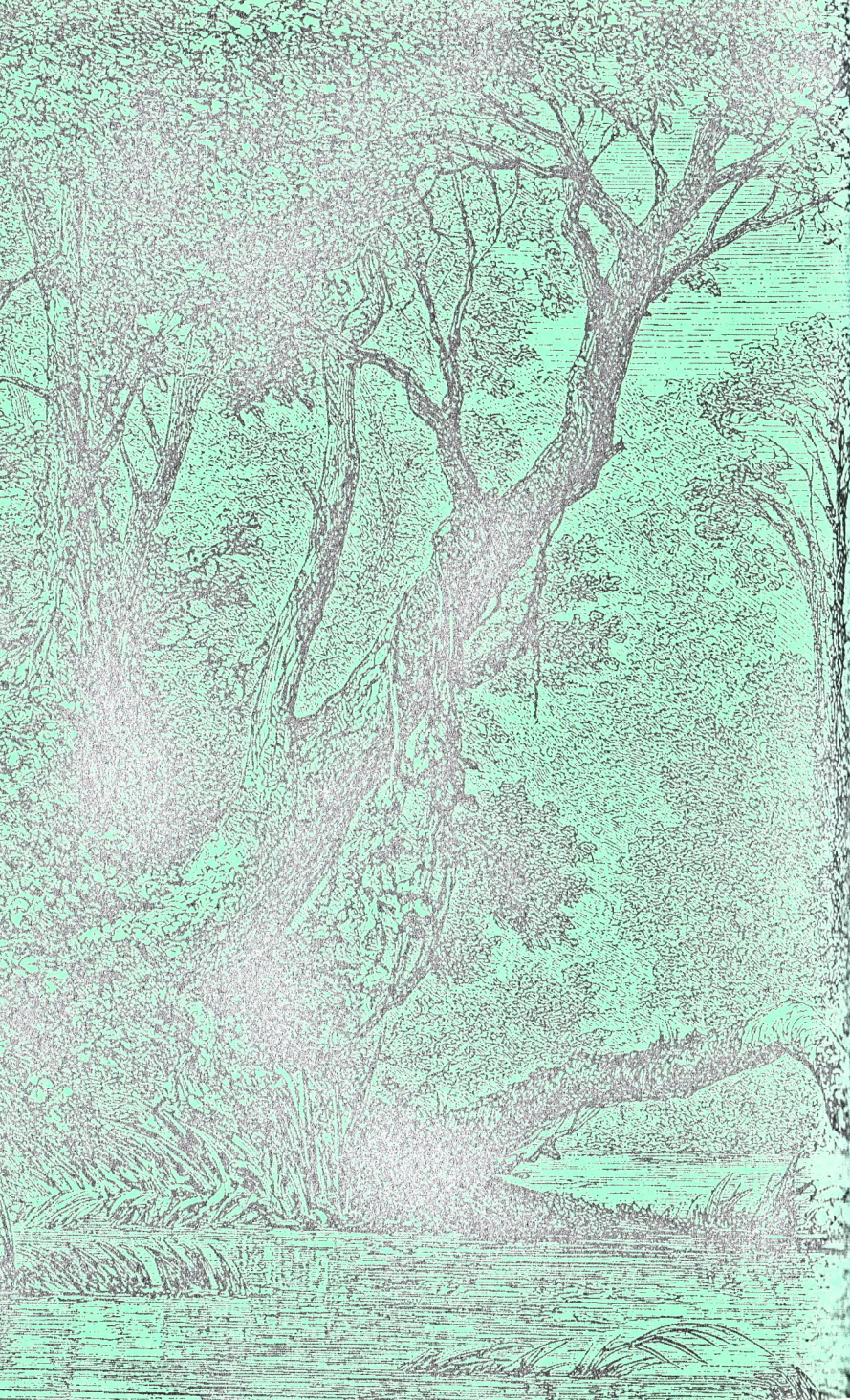
En güzel yaz bile ister
Hissetmeyi sonbaharı ve solduğunu.
Sessizce dur, yaprak, sabırla dur,
Kaçırmak isterse rüzgâr seni.

Oyna oyunlarını, savunma kendini,
Bırak olsun ne olacaksa.
Bırak, seni kıran rüzgârın esintisi,
Uçursun seni yuvana.

Kum Saati ile Solgun Yaprak Arasında

Küvetimin kenarında, pencereden esip gelmiş solgun bir yaprak, adı aklıma gelmeyen bir ağacın yaprağı duruyor; ona bakıyorum, damarlarını okuyorum, karşısında ürperdiğimiz ama onsuz hiçbir güzelliğin olamayacağı o tuhaf faniliği soluyorum. Güzelliğin ve ölümün, hazzın ve faniliğin birbirine bu kadar muhtaç, bu kadar bağlı olması ne harika! Duyusal bir şey gibi derinden hissediyorum doğa ile aklın etrafımda ve içimdeki sınırını. Nasıl çiçekler fani ve güzelken, altın kalıcı ve sıkıcıysa, doğal hayatın da tüm devinimleri fani ve güzelken, akıl kalıcı ve sıkıcı. İşte şu anda reddediyorum onu, aklı ebedi hayat olarak değil, ebedi ölüm, donup kalmış, verimsiz, biçimsiz bir şey, ancak kendi ölümsüzlüğünden ödün verdiğinde biçim ve hayat kazanabilecek bir şey olarak görüyorum. Altın çiçeğe, akıl bedene ve ruha dönüşmeli yaşayabilmek için. Hayır, bu ılık sabah saatinde, kum saati ile solgun yaprak arasında, başka zamanlarda hayranlık duyabildiğim akılla ilgili bir şey bilmek istemiyorum, ben fani olmak, çocuk olmak, çiçek olmak istiyorum.

Siste

Tuhaftır dolaşmak siste!
Yalnızdır her çalı, her taş,
Hiçbir ağaç görmez diğerini,
Yalnızdır her biri.

Dünyam dostlarla doluydu,
Aydınlıkken henüz hayatım
Oysa şimdi, sis inerken,
Yok artık hiçbiri.

Bilge değildir sahiden
Karanlığı bilmeyen biri,
Kaçınılmazdır karanlığın usulca
Onu herkesten ayırması.

Tuhaftır siste dolaşmak!
Yaşamak yalnız olmaktır,
Hiç kimse bilmez diğerini,
Yalnızdır her biri.

Kırık Bir Dalın Gıcırtısı

Kıymık kıymık kırılmış dal,
Sarkar öylece yıllar yılı,
Rüzgârda kupkuru, takırdatır şarkısını,
Yapraksız, kabuksuz,
Çıplak, soluk, fazla uzamasından hayatın,
Fazla uzamasından ölümün, bıkkın.
Tınısı serttir biteviye şarkısının,
Tınısı inatçı, tınısı gizli bir korkuyla dolu,
Bir yaz daha,
Bir kış daha.

Geç Sonbaharda Gezgin

Arasından çıplak orman dallarının
İlk kar bembeyaz düşer gri gökten
Düşer, düşer. Nasıl da susar dünya!
Yaprak hışırdamaz, yoktur kuş dalda,
Bir beyazlık, bir grilik, bir sessizlik yalnızca.

Yeşil, rengârenk aylar boyunca
Lavtasıyla, şarkılarıyla dolaşan gezgin de
Sessizdir şimdi ve yorgun eğlenmekten,
Gezmekten yorgun, şarkılardan yorgun.
Ürperir, soğuk, gri doruklardan
Esintisiyle bir uykunun ve usulca düşer,
Düşer kar...

Hâlâ gelir sesi uzaktan baharın
Ve solup giden anıları yaz mutluluğunun
Uçuşan silik imgelerle:
Kiraz çiçeği yaprakları tül tül mavilikte,
Tatlı, parlak bir mavilikte –
İncecik kanat çırpar buğday sapında
Genç bir kelebek, kahverengi ve altın sarısı –
Ilık ışıklı ıslak yaz ormanı gecesinde
Kuşların özlemle uzayıp giden şarkısı.
Gezgin şefkatle hatırlar o tatlı imgeleri:
Ne de güzeldi! Ve bir şeyler daha uçuşur gelir
O eski günlerden, parıldar ve söner:
Koyu, tatlı bir bakış aşk dolu gözlerden.
Sazlıkta gece fırtınası, şimşek ve yıldırım

Akşam bir flüt sesi yabancı pencerede
Tiz bir horoz ötüşü sabah ormanında...
Düşer, düşer kar. Gezgin
Kulak kabartır kuş sesine, flüte,
Bir zamanlar duyulan, yürek oynatan:
Ey güzel dünya, nasıl da sustun böyle!
Sessizce yürür gider yumuşak beyazın içinde
Yurduna doğru, çoktandır unuttuğu,
Çağırır yurdu şimdi onu derinden, ısrarla,
İner vadiye, kızılağaçlı dereye,
Pazaryerine, baba evine,
Sarmaşıklı duvara, ardında ananın,
Babanın, ataların yattığı yere.

Yaprak hışırdamaz, yoktur kuş dalda...

Kaynakça

Bu kitaptaki metinler Hermann Hesse'nin tüm eserlerinin bulunduğu 20 ciltlik baskıdan derlenmiştir:

Hermann Hesse, *Sämtliche Werke in 20 Bänden und einem Registerband* [Toplu Eserler – *TE* olarak anılacaktır], 20 cilt ve Kaynakça cildi, Volker Michels (der.), Frankfurt am Main, Suhrkamp Verlag, 2001-2007.

"Ağaçlar", 1918; ilk yayımlandığı yer: *Norddeutsche Allgemeine Zeitung*, 10 Mart 1919; *TE*, 11. cilt içinde, s. 20-21.

"Kalbim Sizi Selamlar", Nisan 1896; *TE*, 10. cilt içinde, s. 435.

"Paskalya Arifesi", 4 Nisan 1931; *TE*, 10. cilt içinde, s. 313-314.

"Yaşlı Mor Kayın", *Heumond* adlı öyküden alınmıştır; ilk yayımlandığı yer: *Die neue Rundschau*, Berlin, Nisan 1905; *TE*, 6. cilt içinde, s. 363-365.

"Hareket ve Dinginliğin Uyumu", *Aprilbrief* içinde; ilk yayımlandığı yer: *Neue Zürcher Zeitung*, 29 Nisan 1952; *TE*, 12. cilt içinde, s. 588-591.

"Çiçekli Dal", 14 Şubat 1913; *TE*, 10. cilt içinde, s. 188.

"Yeniden Doğuş Mucizesi", *Aus Kinderzeiten* adlı öykünün başlangıcı; ilk yayımlandığı yer: *Die Rheinlande*, Düsseldorf, Ağustos 1904; *TE*, 6. cilt içinde, s. 192-193.

"Bahar Gecesi", Mayıs 1902; *TE*, 10. cilt içinde, s. 132.

"Kestane Ağaçları", 1904; ilk yayımlandığı yer: *Simplicissimus*, Münih, 2 Nisan 1906; *TE*, 13. cilt içinde, s. 37-42.

"Rüya", Ağustos-Eylül 1901; *TE*, 10. cilt içinde, s. 108.

"Şeftali Ağacı", ilk yayımlandığı yer: *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Mart 1945; *TE*, 14. cilt içinde, s. 193-196.

"Çiçek Çiçek", 10 Nisan 1918; *TE*, 10. cilt içinde, s. 236-237.

"Münzevi ve Mücadeleci", *Peter Camenzind* adlı romandan alınmıştır; ilk yayımlandığı yer: *Neue deutsche Rundschau*, Berlin, Ekim-Aralık 1903; ilk kitap baskısı, Berlin, 1904; *TE*, 2. cilt içinde, s. 8.

"Yoğun Bir Güç ve Tutku", *Eine Fußreise im Herbst* adlı öyküden alınmıştır, Güz 1906; gözden geçirilmiş versiyonunun "Ein Reiseabend"

başlığıyla ilk yayımlandığı yer: *Neue Freie Presse*, Viyana, 12 Ekim 1905; ilk kitap baskısı, *Diesseits* içinde, Berlin, 1907; *TE*, 6. cilt içinde, s. 547-548.

"Huş Ağacı", Ocak 1900; *TE*, 10. cilt içinde, s. 57-58.

"Kestane Ormanında Mayıs", ilk yayımlandığı yer: *Berliner Tageblatt*, 12 Mayıs 1927; *TE*, 14. cilt içinde, s. 26-30.

"Karaormanlar", 1901; *TE*, 10. cilt içinde, s. 75.

"Köksüz", *Der Zyklon* adlı öykünün son kısmı; ilk yayımlandığı yer: *Die neue Rundschau*, Berlin, Temmuz 1913; *TE*, 8. cilt içinde, s. 82-83.

"Günce Yaprağı", Nisan 1939; *TE*, 10. cilt içinde, s. 358-359.

"Ihlamur Çiçekleri", 1906; ilk yayımlandığı yer: *Neues Wiener Tagblatt*, 1907; *TE*, 13. cilt içinde, s. 148-151.

"Yaşlı Bir Ağaca Ağıt", ilk yayımlandığı yer: *Berliner Tageblatt*, 16 Ekim 1927; *TE*, 14. cilt içinde, s. 48-52.

"Berduşlar Hanı", Ağustos 1901; *TE*, 10. cilt içinde, s. 88-89.

"Tezatlar", ilk yayımlandığı yer: *Berliner Tageblatt*, 9 Temmuz 1928; *TE*, 14. cilt içinde, s. 99-104.

"Rüzgârlı Gece", 13 Şubat 1938; *TE*, 10. cilt içinde, s. 355-356.

"Küçük Patika", 1919; ilk yayımlandığı yer: *Pro Helvetia*, Zürih, Nisan 1921; *TE*, 13. cilt içinde, s. 403-406.

"Eski Bir Çiftlik Evinde Yaz Öğlesi", 24 Haziran 1941; *TE*, 10. cilt içinde, s. 367.

"Eylülde Ağıt", Eylül 1913; *TE*, 10. cilt içinde, s. 188.

"Bremgarten Köşkü'nde", 14 Ağustos 1944; *TE*, 10. cilt içinde, s. 373.

"Doğanın Biçimleri", Eylül-Ekim 1917, *Demian* adlı romandan alınmıştır [Türkçesi: *Demian*, çev. Kâmuran Şipal, İstanbul, Can Yayınları, 1. Baskı 2003]; ilk yayımlandığı yer: *Die Neue Rundschau*, Berlin, Şubat-Nisan 1919; *TE*, 3. cilt içinde, s. 286, 316.

"Sonbaharda Ağaç", 1904; *TE*, 10. cilt içinde, s. 166.

"Budanmış Meşe", Temmuz 1919; *TE*, 10. cilt içinde, s. 269.

"Güney'in Yalnız Evladı", *Narziss ve Goldmund* adlı romanın başlangıcı, Nisan 1927-Mart 1929 [Türkçesi: *Narziss ve Goldmund*, çev. Kâmuran Şipal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı 2002]; ilk yayımlandığı yer: *Die Neue Rundschau*, Ekim 1929-Nisan 1930, Berlin; *TE*, 4. cilt içinde, s. 271.

"'Bir Manzara Tasviri'nden", Kasım 1946; ilk yayımlandığı yer: *Die Neue Rundschau*, Stockholm, Mart 1947; *TE*, 14. cilt içinde, s. 201-207.

"Solgun Yaprak", 24 Ağustos 1933; *TE*, 10. cilt içinde, s. 324.

"Kum Saati ile Solgun Yaprak Arasında", 1923; *Kurgast* adlı romandan alınmıştır [Türkçesi: *Kaplıcada Bir Konuk*, çev. Kâmuran Şipal, İstanbul, Can Yayınları, 5. Baskı 2018]. İlk kez *Psychologia Balneraria oder Glossen eines Badener Kurgastes* başlığıyla özel baskı olarak yayımlanmıştır (Montagnola); *TE*, 11. cilt içinde, s. 56-57.

"Siste", Kasım 1905; *TE*, 10. cilt içinde, s. 136-137.

"Kırık Bir Dalın Gıcırtısı", 1-8 Ağustos 1962; *TE*, 10. cilt içinde, s. 398.

"Geç Sonbaharda Gezgin", Eylül 1956; *TE*, 10. cilt içinde, s. 387-388

"Üzgün olduğumuzda ve hayata katlanamadığımızda bir ağaç şöyle konuşabilir bizimle: Sus! Bak bana! Yaşamak kolay değil, yaşamak zor değil. Bunlar çocuksu düşünceler. Bırak konuşsun içindeki Tanrı, o zaman susacaklar. Yolun seni anandan ve yurdundan uzaklaştırdığı için endişelisin. Ama attığın her adım, her yeni gün seni anana yaklaştırır. Orası ya da şurası değildir yurdun. Yurt ya içindedir ya da hiçbir yerde.

Yollara düşme özlemiyle kederlenir yüreğim, akşamları rüzgârda uğuldayan ağaçları duyduğumda. Sessizce, uzun uzun dinlerseniz, bu özlemin esası da anlamı da çıkar ortaya. Sanıldığı gibi acıdan kaçıp gitme arzusu değildir bu. Yurda, ananın belleğine, hayatın yeni kıssalarına duyulan özlemdir. Eve götürür insanı. Her yol eve götürür, her adım doğumdur, her adım ölümdür, her mezar anadır.

Böyle uğuldar ağaç, çocuksu düşüncelerimizden ürktüğümüz akşam vakitlerinde. [...] Ağaçları dinlemeyi öğrenen, ağaç olmayı arzulamaz artık. Kendisi dışında başka bir şey olmayı arzulamaz. Yurt budur. Mutluluk budur."

kolektif kitap | www.kolektifkitap.com

9 786052 205259